

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 2. aprila 1976 – številka 7

Trideset let? Ne, saj ni mogoče!
Tako hitro teče čas? Tako hitro mineva življenje? Ne, to ni prav, to ni verjetno, nekemu se je zreklo, zmotil se je ...
In vendar: prav na prvi pomladanski dan me je poklicala naša urednica!
— Me slišiš? — Slišim! — Veš kaj bi? — Ne! — Uvodnik za naš časnik!
Ne morem, ne zmorem, ne znam!
Se spomniš tistih let po vojni, ko smo te srečavali na ljubljanskih ulicah v zelenem puloverju, veš, v takem travnato zelenem? — Ja.
Takrat sem stanovala v dijaškem domu na Taboru, tam čez pa so se v domu milice godbeniki učili tvojo pesem Naprej ponosno delovne brigade.
Kaj pa ti zdaj to roji po glavi? — Trideset let mladinskih brigad je letos in ker si napisal besedilo za Mihečičevo himno, napiši zdaj še uvodnik.
Komaj sem prišel do sape ...

Lado Smrekar

Naprej ponosno delovne brigade!

Tistih dni se spominjam: bil sem zelen in v zelenem puloverju. Pri Otonu Župančiču sem se naučil taroka in včasih smo ga igrali z Lili Novyjevo. Lili je prinesla neko popoldne steklenico žganja in ga dala pesniku z besedami: Tegale sem dobila z Dolenjskega. Je hud, ampak dober!

Hud pa dober mora biti, tako je prav — je zamomljajal pesnik in pogledal name, ki še nisem bil povsem zrel za dvoumen pomenek, razumel sem pa že tudi tega nekaj.

Jaz sem prinesel pesniku tiste dni vabilo na literarni večer in proslavo. Kar na vabilo mi je napisal — še zdaj ga skrbno hranim — Brez proslav je najlepše, dokler nisi slaven, si mlad!

Tele besede so dobile po pogovoru z urednico neko globljo razsežnost, začele so se odmotavati v meni, me spominjati na tisoč vznemirljivih spominov in nič kaj mirnih spoznanj.

Torej trideset let od našega zanosnega pohoda na delovne akcije, trideset let od tistega nepopisnega zagona v prihodnost, ki je bila pred nami videti vsa prežarjena s pravičnejšo družbeno ureditvijo, s podrtimi pregradami med ljudmi, z globokim humanizmom in požrtvovalnostjo. Vse to smo gradili na izkušnjah brigad, ki so prišle iz boja in nam dale izročilo za prihodnost, ki jo bo treba dvigniti iz ruševin, podrtih mest, požganih vasi, porušeni mostov in železniških prog. Toda mi bomo delali tudi nove proge iz vasi v vas, iz mesta v mesto, od srca do srca.

Trideset let in brez proslav je najlepše!
Ne, misel, stoj!

Ne gre za proslavo, gre za mejnik, treba je zakoličiti našo vest in zavest, pregledati, kako smo nosili sporočilo naših bojnih brigadirjev, kako smo ustvarjali, kaj dali delovnim ljudem in domovini, kako globoko smo doumeli, da delo in delovna dolžnost nista breme, marveč slast v premagovanju težav, boj za dosego cilja, tistega neizmerno lepega, ki smo zrli vanj iz mladosti, se zanj še mladoletni

žrtvovali po nasipih v bosenskih hribih in drugod, dobro se zavedajoč, da je vsak kubik zemlje stopnica k cilju, k tisti sluteni in daljni resnici, ko bomo pozabili morje solza in gorja in krivic ter počlovečili v boju ranjena srca v novo človečnost, tako, ki bo samo ustvarjala in ustvarila brezmejni svet brez sovraštva.

Trideset let! Knjiga naše mladosti je popisana z neizmernim seznanom udarnikov, žrtvujočih se mladeničev in mladenk, ljudi, ki so se dvignili v vzponu mladosti, prijeli za vajeti naše samoupravne družbe in ji postali krmarji po težkih letih obnove, poveljniki stradeža in graditve porušene domovine. Ta knjiga pričakuje rojstvo novega človeka, nove mladosti, požrtvovalne in neugnane, ki se bo zbrala v živi tok in delo za jutri z našim sporočilom. Ne, ta naš svet ni pretrd, treba ga je premagovati, treba je verovati in gojiti mimo sožitje med narodi, jih usmerjati v ustvarjalni zanos in jim vlivati vero v prihodnost.

Ni nas preveč na svetu, kot nas trapijo nekateri, nismo odveč, če smo čvrsti in zdravi in kleni in zmeraj na pravem mestu. Danes potrebujemo mlade roke, potrebujemo urejenega živega zorenja za jutrišnji dan. Naše mladinske brigade so bile kovačnice prijateljstva med narodi Jugoslavije, vi zgradite kovačnico vsega sveta, zakurite kresove in zaplešite ob njih, ko boste polni zlatih utrujenosti od ustvarjalnega poštenega dela za še lepši, še pravičnejši, še dognanejši jutri, ki bo v službi človeka in bo služil samo njemu na vseh celinah sveta, v vsakem domu in v vsakem srcu posebej.

Zato je mladi rod ta trenutek lahko prežarjen samo s tem prepričanjem, da je ves njegov in samo njegov jutrišnji dan, da pa so zanj potrebne žrtve, njegova delovna vnema in zanesenjaška ustvarjalnost, ki naj bodo spremljevalke vzpona nove mladosti, zakaj nikoli ni zadosti, kaj šele preveč ustvarjalnih ljudi.

Le tako boste postali in ostali mladi in slavni hkrati, zato: Naprej ponosno delovne brigade!

Redni razpis prostih delovnih mest

Šole in druge vzgojnoizobraževalne zavode obveščamo, da bo REDNI RAZPIS PROSTIH DELOVNIH MEST izšel v prihodnji številki Prosvetnega delavca, 16. aprila. Vse, ki se niso poslali izjave o zagotovitvi plačila, prosimo, naj to store čimprej. Izjave pošljite na naslov naše uprave, Nazorjeva 1, Ljubljana.

UREDNIŠTVO

Slovenski akademiki so pred nedavnim izvolili novega predsednika slovenske akademije znanosti in umetnosti prof. dr. Janeza Milčinskega. Nekdanji predsednik Josip Vidmar, ki je vodil 23 let to najvišjo znanstveno in kulturno ustanovo v Sloveniji, predaja svojo dolžnost nasledniku

Bogat delovni program

Na seji sveta Zveze delavskih univerz Slovenije, ki je bila 16. tega meseca v Ljubljani, je bila v ospredju razprava o delovnem programu za leto 1976.

Letošnje leto bo zahtevalo aktivno sodelovanje delavskih univerz in njihove Zveze pri reševanju mnogih sistemskih vprašanj, povezanih z izobraževanjem odraslih.

V javni razpravi je predlog za preobrazbo srednjega šolstva, ki bo pospešil pripravo zasnove celotnega usmerjenega izobraževanja mladine in odraslih. V končni fazi je priprava srednjeročnega načrta za razvoj vzgoje in izobraževanja, ki naj bi bolj enakovredno kot doslej zajela tudi razvoj izobraževanja odraslih. Ustanavljajo se posebne izobraževalne skupnosti, ki bodo imele pomembno vlogo pri razvoju celotnega izobraževanja v posameznih panogah.

Poraja se torej novi sistem usmerjenega izobraževanja mladine in odraslih, v katerem morajo imeti delavske univerze ustrezno mesto, saj je njihova perspektiva neločljivo povezana s perspektivnim razvojem izobraževanja odraslih.

Program Zveze delavskih univerz Slovenije za leto 1976 zajema poleg sodelovanja pri urejanju navedenih vprašanj tudi več konkretnih analitičnih, programskih in izobraževalnih dejavnosti. Posebna skrb je namenjena pospeševanju družbenega

izobraževanja odraslih, ki dobiva zadnje čase v programih delavskih univerz spet prednost, saj izvajajo delavske univerze večji del dopolnilnega družbenega izobraževanja odraslih. Družbeno izobraževanje naj bi postalo sestavina vsakega temeljnega izobraževanja za delo, čeprav poteka znotraj internega izobraževanja v temeljni organizaciji združenega dela.

Precejšnja skrb je posvečena tudi razvoju splošnega izobraževanja, zlasti programskemu in metodičnemu razvoju izobraževanja staršev, napredku jezikovnih tečajev in oblikovanju splošno izobraževalnih tečajev, ki pripravljajo odrasle na sprejemne izpite na višjih in visokih šolah.

Razvoju strokovnega izobraževanja je namenjeno usklajevanje nekaterih učnih načrtov za poklice ozkega profila ter izpopolnjevanje metode pri programiranju izobraževanja za posamezna delovna mesta.

Zveza delavskih univerz Slovenije se tako uspešno uveljavlja ne le kot združenje delavskih univerz, ampak tudi kot pro učevalna, programska in svetovalna služba, namenjena pospeševanju njihove dejavnosti ter usposabljanju andragoških delavcev. Tako usmerjenosti Zveze so člani sveta izrekli priznanje in podporo.

J. V.

Ko smo se tudi v Jugoslaviji in Sloveniji vključili v aktivnosti ob mednarodnem letu žensk, smo se prav dobro zavedali, da tudi pri nas manjka še marsikaj, kar bi lahko uresničili in kar moramo uresničiti. Nismo šli po poti tistih držav, ki razlagajo prakso z besedami deklaracij in ki z lepo zvonečimi statistikami olepšujejo resnični družbeni položaj ženske. Dobro se zavedamo, da protislovij, napak in problemov naše družbe ne moremo odstraniti z dekretom, pa tudi ne z varstvom države, ki degradira žensko v pasivno vlogo objekta – varovanca, temveč le z bojem za tak družbenoekonomski položaj delovnega človeka, da bo lahko zagospodaril nad celoto družbenega življenja. V tem boju pa ni nikakršnega avtomatizma, ki bi sam po sebi spreminjal družbeni položaj žensk, ampak se morajo napredne sile – torej tudi ženska sama – za to vsak dan vztrajno, trdoživno bojevati. Zatorej ni sprejemljiva dilema, češ, najprej moramo urediti položaj družine, varstvo otrok, zaščito materinstva in druga vprašanja, potem pa se bo ženska lahko bolj ustvarjalno vključila v procese družbenopolitičnega in samoupravnega življenja. Ne, take dileme ni mogoče sprejeti, ker je lažna! Če bi jo sprejeli, bi to pomenilo, da potiskamo žensko ob rob poglavitnega družbenega toka, da jo torej obsojamo na čakanje, s tem pa tudi na trajnejšo diskriminacijo. Enako zlagana je tudi druga dilema, po kateri je zaposlovanje žensk začasno, dokler si družine ne ustvarijo zaželene osebne življenjske ravni, potem pa se bodo žene in matere spet vrnile v svoj varen pristan – k toplemu domačemu ognjišču. Takšen pogled na stvar je malomeščanski, konservativen, rekel bi – reakcionaren, in ga čedalje več žensk tudi najodločneje zavrača.

(Iz govora Franca Šetina)

»Šola stoji in pade z učiteljem«

Podoben rek velja tudi za vzgojnovarstvene zavode: kakršne vzgojitelje bomo imeli (in kolikor jih bomo imeli) – tako bodo vzgojeni naši predšolski otroci.

Prepričani smo – in tako tudi govorimo – da lahko samo dobra vzgoja in izobrazba nekaj dasta otroku za življenje. In kaj smo ukrenili v zvezi s tem pričanjem? 43 % delovne sile pri nas so ženske. In vendar ima v Sloveniji organizirano varstvo in vzgojo komaj 20 % predšolskih otrok. Statistika tudi ugotavlja, da so najbolj ogroženi prav otroci do tretjega leta starosti – teh je v vzgojnovarstvenih zavodih samo 11 % (od tega samo 7,5 % otrok zaposlenih mater). In kje so drugi? Pri starih starših, varuškah, kjerkoli. Statistični podatki kažejo, da jih je 20 % vsak dan samih zaklenjenih doma, medtem ko so stari na delu. Je potem čudno, če nam raste živčna generacija? Saj petina otrok preživlja svojo najnežnejšo mladost v hišnem priporu! (Za odrasle je to kaznen.)

Starši so na tem področju dobesedno izsiljevani: v službo morajo, za otroke morajo skrbeti – možnosti pa ni. Tudi temeljne izobraževalne skupnosti in krajevne skupnosti ne

morejo biti edine odgovorne za gradnjo vrtcev in šolanje vzgojitelj. Otroško varstvo je vendarle prednostna naloga združenega dela! Vsaj biti bi moralo tako. Sedanja revščina tako po materialni kot kadrovski plati ni le odsev naše družbene revščine, pač pa mnogo bolj odsev našega gledanja na otroško varstvo. Veliko nesorazmernost zasledimo, če primerjamo npr. razvoj gospodarstva ter kulturnoprosvetne in vzgojnovarstvene dejavnosti. Tako stanje nujno vodi v stagnacijo.

Otroško varstvo je še vedno dvoživka: delno skrbi zanj skupnost otroškega varstva, delno pa izobraževalna skupnost Slovenije (nekaj dodata še stanovanjska skupnost in zavod za zaposlovanje). Ta neusklajenost odvrta ljudi od dela v vzgojnovarstvenih zavodih. Zaprta pri odločanju za vzgojiteljski poklic je tudi to, da se vzgojiteljice ne morejo nadalje izobraževati: še vedno nimamo višje šole za vzgojiteljice. Nikjer ni rečeno, da bi jih mnogo nadaljevalo šolanje – toda: zaprta vrata pritezajo več pogledov kot odprta.

In vendar imamo na področju otroškega varstva lepe dosežke: starši si skupno z vzgojitelji prizadevajo za izboljšanje tega področja; do 1.500 vzgojiteljic letno se izpopolnjuje na seminarjih (in to vse v prostem času); vsako leto doslej je izšel kakovosten priročnik; zavode imamo opremljene s funkcionalnimi igračami. Prizadevamo si, da bo otrok kljub svoji telesni in duševni majhnosti že ČLOVEK, ne pa predmet manipuliranja. Priznanje je treba dati vzgojiteljicam, ki opravljajo ogromno delo: 40.000 je rednih varovancev; 6.000 jih je v mali šoli; 12.000 v potujočih vrtcih, 20.000 predšolskih otrok je deležno raznih drugih oblik vzgoje in varstva.

Izhodišče za prihodnje bi nam moralo biti geslo: do leta 1980 omogočimo organizirano vzgojo in varstvo vsem otrokom zaposlenih staršev. Kot komunisti se moramo odločno postaviti za to! Leta 1980 ne sme biti več otroka, ki bo sam zaklenjen doma medtem, ko so starši na delu. Prehladnokrvni smo, morda preveč usmerjeni v dobrih potrošniške družbe. Kot kaže – otroci ne sodijo mednje.

Kako se lotiti zadeve? Po vsebinski plati je kakovost nujna – in vsaj nekoliko že zagotovljena. Po materialni strani pa ni treba, da se odločamo za vedno večjo kakovost – in to pogosto na račun količine: tako nastajajo med otroki še večje razlike. Eni imajo res lepo, po udobju in vzgojnosti urejeno

mladost; drugi jo preživljajo prepuščeni sami sebi. Potrebne bodo skromnejše oblike, ki bodo blizu otrokom. Bloki naj bi imeli svoje vzgojnovarstvene prostore. (Tako ne bi bilo treba buditi otrok ob petih jutraj.)

Kolikšen delež je pripravljena kriti družba? Preračunati je treba stroškovni cenik in odločno razmejiti materialne stroške in vzgojne dejavnosti. So starši dolžni prispevati tudi za vzgojni del ali pa je to interes družbe? Enoten vzgojni načrt obstaja. Veliko vprašanje je, kako bomo napredovali na treh vzgojnoizobraževalnih področjih hkrati. Zaradi pomanjkanja denarja in kadrov. Kateri izmed nalog bomo dali prednost?

– pospešenemu razvijanju vzgojnovarstvenih zavodov;

– čim hitrejšemu uvajanju celodnevne šole;

– prehodu srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Nihče ne more reči, da katera od zadanih nalog ni pomembna. Le denar in kadre je treba nujno zagotoviti. V nasprotnem primeru bodo vse razprave (še tako kakovostne in še tako na visokih ravneh) zgolj besede. Cvetje brez sadov.

Sestavek je napisan po razpravi na 9. seji komisije predsedstva centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije za idejnopolična vprašanja vzgoje, izobraževanja, kulture in znanosti.

NEŽA MAURER

Zakaj samo ti, učiteljica?

Tokrat mati ob članku Jelke Šprogar v »7 dni«

Sem preprosta mati, zaposlena in pogosto utrujena od domačih tegob in skrbi. Imam dva otroke, povprečna, srednje nadarjena, srednje pridna, a vendar moja otroke. Pomenita mi veliko in nadvse ju imam rada. In to nagnjenje, ta ljubezen, to čustvo do njih me je spodbudilo, da v imenu mnogih mater, ki te občutke delimo, izrečem skromno zahvalo in priznanje vsem tistim poklicnim in nepoklicnim, ki z največjo mero potrpljenja, dobre in razdajanja oblikujejo, čuvajo in učijo naš mladi rod, tudi mojega in tudi TVOJEGA OTROKA! To je delo, veliko drobnih prijaznosti in naklonjenosti, nešteto posredovanj znanj in topline, to je vse tisto, kar odvzameš ti, učiteljica sebi, ukradeš svojemu domu da-daš mojemu, tujemu, vsakemu otroku.

Polemika ob napadalnem članku Jelke Šprogar je široka in škoda komaj popravljiva. Oblaten in umazan je postal iznenada ta zaupljivi in zaradi

velikanskih zahtevnosti komaj še privlačni poklic tistih čudovitih ljudi, ki bi jim moralo veljati vse naše spoštovanje. To niso kupljivi in še manj plačljivi ljudje, pač pa skromni navdušenci. Zato zame ne bo, Jelka Šprogar, ukaza, ki mi bi prepovedal učiteljici, ki je postala zavzeta druga mati mojemu otroku, pokloniti skromnega darilca in šopka rožic ob njenem dnevu. Ne bom ti, »prizanesla«, učiteljica, s skromnim darilom, ki ga smem pokloniti vsakomur, ki mi je pripravljen pomagati – vsakomur za vsak pregled, najmanjše zdravljenje, kodranje las, nalivanje bencina. Tebi ne bom prizanesla, ker te od vseh naštetih nagradencev spoštujem in cenim najvišje in z najglobljo zahvalo – iz mojega otroka boš napravila človeka. Opravičujem se ti, učiteljica, in to v imenu mnogih mater vseh tistih otrok, ki jim ti utiraš pot v življenje za grde obdobje Jelke Šprogar.

MILKA PODPEČAN, Ljubljana

Priznanje ob mednarodnem letu žensk

Ob revolucionarnem prazniku 8. marcu je Društvo strokovnih in predmetnih učiteljev gospodinjstva SR Slovenije imenovalo častne člane društva in jim izročilo diplome.

Priznanje za zaslužno delo so dobile: Andreja Grum, urednica prve založbe CZNG v pokouju, Mira Majcen, republiška svetovalka za gospodinjstvo v pokouju in Mara Rupena Osolnik, samostojna svetovalka republiške skupščine SRS. Vse tri tovarišice so prosvetne delavke in so med NOB aktivno sodelovale.

Na področju gospodinjstva izobraževanja so takoj po osvojitvi orale ledino v Sloveniji ter v vseh jugoslovanskih republikah in pokrajinah, sodelovale pa so tudi z ustanovami s tega področja v mednarodnem merilu.

Njihova zasluga je, da so ustvarjale temelje naprednim učnim načrtom za vzgojo in izobraževanje otrok in mladine v gospodinjstvu za osnovne šole, srednje šole in za višjo gospodinjstvo šolo. Prizadevale so si uresničiti razne oblike pošol-

skega izobraževanja (kmetijsko-gospodarske, gospodinjstve šole in tečaje za mladino in odrasle), skrbela za vzgojo na gospodinjstvem področju, za tovrstne učitelje osnovnih šol in za redno strokovno izpopolnjevanje učnega osebja gospodinjstvskega pouka. Načrtno so vodile poučevanje za izdelavo učil in učnih pripomočkov za mladino in odrasle. Še posebno uspešno je bilo njihovo delo pri izdelavi strokovne publicistike za zdravno prehrano predšolskih in šolskih otrok ter mladine v letovanjih in delovnih brigadah.

Izdelale so prvi priročnik za šolske kuhinje, ki je obsegal organizacijo in delo šolskih kuhinj ter režim prehranjevanja in poslovanje.

Po razdelitvi diplom v klubu delegatov so članice upravnega odbora društva poslane solidarnostno pismo ob mednarodnem prazniku ženam v Angoli, Vietnamu in protestno pismo Avstriji ob diskriminaciji naših koroških Slovencev.

CIRILA BAMBIČ

Organizirana prehrana med delom

Kako uresničujemo smoter določil sindikalne liste v šolah in drugih ustanovah, ki se ukvarjajo z vzgoje in izobraževanjem.

Komisija republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Slovenije, ki je pooblaščenca, da skupaj z občinskimi sindikalnimi sveti ugotavlja opravičenost do regresiranja prehrane v obliki vrednostnih bonov, je pripravila kratko poročilo o dosedanjem delu. Svojim članom želi pojasniti, kako smo pripravljani na organizirano prehrano med delom, skladno s smotri sindikalne liste.

Iz dosedanjih postopkov in predlogov za soglasja, ki nam jih pošiljajo občinski sveti zveze sindikatov, lahko ugotovimo, da so se pristojne komisije in drugi organi občinskih svetov resno in odgovorno lotili obravnavanja vlog. Sodelujejo tudi v konkretnih akcijah za odpravo ovir, ki onemogočajo nekaterim kolektivom, da bi imeli ustrezno prehrano med delom. Tudi številne osnovne organizacije sindikata so veliko storile za uveljavitev smotrov sindikalne liste, vsaj kar zadeva organizirano prehrano. Da je to res, nam dokazujejo primeri mnogih občin, kjer so rešili problem organizirane prehrane za vse delavce šol (Celje, Maribor, Novo mesto itd.).

Žal so ponekod tudi zašli na stališče „najmanjšega potrebnega napora“ in so poskušali uveljaviti prehrano na osnovi vrednostnih bonov za živila kar za vse šole in druge ustanove, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, ne da bi to resno utemeljili (predvsem zaradi „ljubelega miru“ pa tudi iz želje, da se ne bi „zamerili šolnikom“). Pri tem niso upoštevali izhodišča, da je zahteva po organizirani prehrani ena izmed prvin za doseg enakopravnega položaja v združenem delu!

Ko prebiramo utemeljitve za tako organiziranje prehrane, ki jih pošiljajo delovne skupnosti šol, ugotavljamo, da bo treba še veliko storiti za to, da bi delavci došli do smotrov organizirane prehrane med delom za zdravje in uspešnost dela. Težko bi bilo ugotavljati še druge razloge za

odpore nekaterih do organizirane prehrane med delom, ki izjavljajo, „da pridejo v postev le boni, delavci ne bi bili prikrajšani in prizadeti?“ (Navedli smo razlog, ki ga je v svoji vlogi navedla osnovna šola, zabeležena v naši evidenci pod št. 131/76.) Ali ne izhaja iz te zahteve spoznanje, da so delavci (če je to res njihovo mnenje!) narobe razumeli smisel prizadevanj sindikatov za organizirano prehrano med delom?

Naj omenimo še občinske sindikalne svete, ki so se lotili akcije presojanja opravičenosti tako, da so natisnili vloge, v katerih so odmerili zelo malo prostora za opis dosedanjih in prihodnjih ukrepov za organiziranje prehrane in še manj za mnenje osnovne organizacije sindikata ter jih kar poslali vsem šolam. Dogaja se, da mnoge organizacije vračajo obrazce z opravičilom, da pač tega ne potrebujejo, ker imajo organizirano prehrano. Da bi bila stvar še bolj zamotana, so nekateri (ravnatelji) obrazce – vloge kar izpolnili in jih pošiljali republiškemu odboru ne glede na to, da imajo že lep čas v šoli organizirano prehrano.

Priča smo torej zelo resnim in tudi manj resnim prizadevanjem za uveljavljanje določil sindikalne liste glede organizirane prehrane. Tudi način, kako obravnavajo vloge, je ponekod bolj uspešen, drugod pa manj. Opravičujejo se z znano resnico, da je „vsak začetek težak“, toda: Ali je to res šele začetek? Ni morda to tudi konec nenehnim opravičevanjem, da ni mogoče organizirati prehrane v šolah (npr. v rudnikih – pod zemljo jo lahko? !), hkrati pa opozarja na to, da mora postati naša dejavnost sestavni del združenega dela. To pa je tudi ustavna pravica in dolžnost.

Prepričani smo, da mislimo vsi tako, zato lahko prav pri uveljavljanju smotrov sindikalne liste dokažemo, da smo sposobni organizirati tudi lastno prehrano; to pa je večina šol in drugih ustanov, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, že storila.

Komisija RO

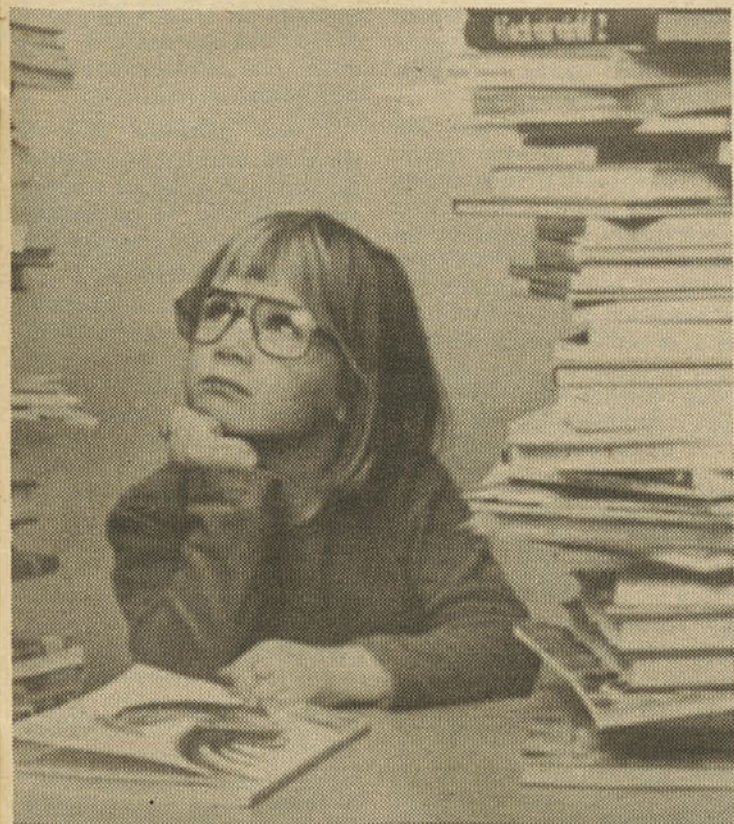
za samoupravno sporazumevanje

Spogledovanje z novostmi še ni dovolj

Na letošnji Didacti (od 23. do 27. marca) v Baslu so spet prikazali veliko novosti z raznih učnovzgojnih področij. Poznavalci prejšnjih tovrstnih razstav so letošnjo zelo ugodno ocenili. Namen te izjemno velike in skrbno pripravljene razstave je predstaviti najsodobnejša sredstva prikazovanja, obveščanja, posredovanja učne snovi prek najustrežnejših postopkov, pripomočkov, procesov ipd.

Razumljivo je, da se vedno znova pojavlja vprašanje, kaj je didaktično pomembno. Če skrbno pogledamo razstavljene predmete in programe, spoznamo, da se razstavljenci in razlagalci novosti na področju di-

naj bi pomagalo razvijati popolno in celostno osebnost. Didaktika naj bi človeku pomagala, da bi se usposobil prefinjeno dojemati stvarnost; prek nje naj bi dojel sebe in svojo vlogo v družbi.

Vedno živa želja po znanju

didaktičnih prizadevanj zavedajo, da mora biti prav šola tista, ki prične v najzgodnejši mladosti oblikovati človekovo osebnost. Oblikovati pa jo mora s takimi sredstvi in metodami dela, ki so najprimernejše, ki zbujajo zanimanje in občudovanje ter ustvarjajo v mladem človeku željo po raziskovanju. Če teh možnosti ni, so vrata k naslednjim korakom osvoboditve v procesu proučevanja zaprta. Nastajajo zapreke, zmanjša se možnost uporabe teorije v praksi.

Na tej razstavi zbudi posebno pozornost enakovredno obravnavanje in vrednotenje vseh področij izobraževanja in vzgoje, kar večkrat pogoščamo. Tu ni nikake diskriminacije med poukom geografije in likovnim poukom, med poukom glasbe in poukom tujih jezikov. Vse

Pot od učitelja do učenca mora biti kar najbolj neposredna in jasna. Sredstva današnjega sporočanja so seveda zahtevna po svoji tehnološki zgrajenosti, preprosta pa po svoji funkcionalni uporabnosti. Srečujemo se s tehniko in tehnologijo ter spoznavamo teoretične procese, ki omogočajo prevajanje enega jezika v drug jezik: jezik narave v jezik znanosti in razumevanja narave. Jezik narave in jezik človeka pa nam omogočata, da doumemo vrednost človekovih naporov v osvajanju sveta.

Na tej razstavi je očitno tudi velikansko tekmovalno razstavljalec. Ko namreč opazujemo novosti, jih najdemo v številnih različicah. Izdelala so jih seveda različna podjetja, so pa to novosti za isti aparat in isti postopek. Za nas utrudljivo, za podjetja pa konkurenčni boj.

NAPREDEK

Didaktika mora biti posledje tisto, kar povezuje učitelja in učenca in kar obema olajša delo tako, da sprošča v njiju ustvarjalne težnje ob delu. Sodobna elektronika, računalništvo, optika, akustika ipd. omogočajo kar najboljšo ohranjanje optičnega in akustičnega spomina. Tak spomin je stoodstoten. To pa jamči prav tisto, kar je bilo psihologom že zdavnaj jasno, namreč da je psihološki poskus, uspešen le, če lahko ponovimo kak psihični pojav ali proces. To je z modernimi avdiovizualnimi sredstvi že povsem dosegljivo.

Letošnja razstava je pokazala predvsem napredek na področju procesov vzgojnoizobraževalnega dela. Didaktična sredstva se prilagajajo nadaljevanju v naslednjih stopnjah. Tako omogočajo procesualnost postopkov in zagotavljajo povezanost in celostnost, ki je nujna, da razvijamo prihodnjega človeka — zapleten kompleks fizisa in psihe. Razviti pa ga moramo ne le biološko, ampak tudi duševno.

Razstavljene eksponate prikazuje izjemno tehnično zapletene procese. Če so ti osvojeni, je vera v človekovo zmogljivost večja. Prav sodobna didaktična sredstva spodbujajo k še bolj drznim rešitvam. Človeka osvobajajo strahu pred neznanim tudi na tistih področjih, kjer je njegova zanesljivost ponavadi manjša.

In še nekaj. Človek naj se zave svojih zmogljivosti v odnosu do naprav, ki ga prisiljujejo, da se mora opredeljevati sam.

Natančno izdelani detaili in kakovost materiala zagotavljajo trajnost

Zahteva po uporabi najpopolnejših sredstev na vseh ravneh — ta sredstva pa so tudi zelo draga — mora hkrati zagotavljati, da se zavemo tudi vseh negativnih posledic, ki bi lahko nastale, če bi bila ob tej najvišji tehnološki in tehnični rabi vzgoja in izobraževanje zapostavljena.

Omenili smo že enakopravnost predmetov izobraževanja

in vzgoje: ti niso ocenjeni glede na družbeno vlogo profesionalističnih možnosti in teženj. Enakopravnost je idealno dosežena tako, da je zasnova teh področij prilagojena smotrom in stopnji v procesu celostne vzgoje in izobraževanja.

ENAKOVREDNO

Za ponazoritev naj navedemo tale zgled: sliko na papirju dobimo lahko z zapletenimi računalniškimi posegi in uporabo simbolnih jezikov, po drugi strani pa so na razstavišču prikazali demonstracijo kar najbolj neposredne metode odtiskovanja reprodukcije ročne risbe. Oboje nastaja na videz tako različno, toda oboje je enako ovrednoteno. Spoznati je namreč treba vlogo, ki jo ima najsodobnejša zamisel in najbolj sproščena metoda prenosa opaženega in občutnega, ter vlogo, ki jo ima podoba, dobljena z računalnikom. Pri obeh postopkih je uporabljena moderna tehnologija. Tako se spet, toda na višji ravni, srečujeta inteligibilnost in emocionalnost.

Razlikovanje med posameznimi učnimi in vzgojnimi področji bo moralo torej odpasti. Vzgojitelji in učitelji morajo doumeti celostno vsebino procesov, v katerih se prepletata ustvarjalnost in delo.

Spoznanja sežejo lahko še dlje. Didaktični pripomočki naj kar najbolj pristno in neposredno povežejo učitelja in učenca. In ne samo to! Povežejo naj tudi miselne procese in sisteme, po katerih eden in drugi gradi svoja spoznanja in rešujeta probleme. V tem smislu pa je, seveda „teoretično“, na razstavi

Strašilo, Nataša Ptčar, 8 let, fotoklub Gorenja vas

Fotografija — učitelj in vzgojitelj

Po prvem mednarodnem simpoziju oktobra 1973 na akademiji vizualnih medijev v Remscheidu je postala pedagogika Zahodne Evrope vse bolj pozorna na izredne možnosti, ki jih je simpozij ugotovil na področju fotografske vzgoje otrok v predšolskem in osnovnošolskem obdobju.

Presenečenje simpozija je bil prikaz metode fotografskega ustvarjanja brez fotografskega aparata, ki sem jo razvil in preiskoval s pionirji fotokluba Gorenja vas nad Škofjo Loko. Uradno se imenuje ta metoda sedaj „jugoslovanski model“. Metoda je preprosta, hitro izvedljiva, poceni in ne potrebuje laboratorija, saj jo otroci z navdušenjem izvajajo na soncu, v naravi, na dvorišču, doma v kuhinji ali kopalnici in v šolski učilnici.

V bistvu je to fotografska igra s fotografskimi rekviziti, ki nadomeščajo dosedanje risbo s svinčnikom ali barvicami. Za otroka je to novost, nekaj, kar ne potrebuje nobene teorije in zamotanih tehničnih postopkov, ki jih otrok niti ne bi razumel.

„Jugoslovanski model“ je igriva priprava za pojmovanje osnov fotografske tehnike z različnimi možnostmi izvedbe in z različnim likovnim učinkom. Nemški pedagogi so doslej dajali prednost svojemu „frankfurtskemu modelu“, ki vzgaja v otroških vrtcih tako, da potisne otroku takoj v roke avtomatično kamero. Pri tem so sami ugotavljali, da pri snemanju otrok ne ve nič o tem, kaj se v kameri dogaja in še manj, kako v temnici dobimo sliko. Po moji metodi napravi otrok sam končni izdelek — sliko v nekaj minutah. „Poljski model“ pa fotografijo uvaja v zavode za duševno prizadete otroke in mladinske poboljševalnice.

Od 5. do 15. marca letos so otroci iz fotokluba Gorenja vas prvič pokazali ljubljani novo različico te metode v galeriji tehniških šol na Vidovdanski cesti. Fotografsko grafiko, ki jo otroci izdelujejo na fotografskem papirju z voskom (kemo-gram) smo dopolnili z uporabo barvnih voščenk. Poskus se je posrečil, otrokom pa sedaj primanjkuje fotografski papir, da bi uresničili svoje zamisli, ki resnično presenečajo. Vzgojno-varstveni zavod v Gorenji vasi bo prvi v Jugoslaviji, ki bo sprejel „jugoslovanski model“ kot sredstvo estetske in likovne vzgoje.

Znanstveno je dokazano, da sprejema človek 75 % vsega znanja in dojemanja z očmi. Na

tem dejstvu temelji izredno nagel razvoj avdiovizualnih sredstev in sodobnega komuniciranja.

Fotografija, film in televizija so postali optična govorica našega stoletja, ki je razumljiva vsem narodom sveta.

Fotografija zbujajo ustvarjalne sposobnosti in v vsakem človeku, bogati njegove spoznave, fantazijo in estetsko ustvarjalnost. To pa so dragocene prvine sodobne pedagogike.

Fotografija lahko nauči otroka že v predšolski dobi zavestno videti in dojemati svet, ki ga obkroža, saj ga povezuje s človekom in z naravo. S tem izpolnjuje svojo socialno funkcijo.

Fotografija je v osnovi uporabna kemija in fizika. Uporabljena je lahko v vseh predmetih osnovnošolskega pouka. V nekaterih državah začnejo fotografsko vzgojo že v prvih razredih osnovne šole. Pri tem se doseže dvojno: načrtno usmerjena fotografska produktivnost otrok se uvaja kot vizualno dopolnilo pouka, posameznik pa se vključuje v ustvarjalni kolektiv.

Vsa ta vzgojna izhodišča so temelj zelo živahne dejavnosti pedagogov v Zahodni Evropi. Na vprašanje, kdaj začeti s fotografsko vzgojo otrok, se mednarodni strokovnjaki mladinske pedagogike strinjajo: „Čimprej!“ in poudarjajo: „Fotografija je izreden vzgojni medij!“ V iskanju novih načinov izražanja je človek iznašel fotografijo. Iz nje se je rodil film in danes televizija. V ZDA so z anketo ugotovili, da sedi otrok tedensko povprečno 34 ur pred televizorjem. Po vsem svetu postaja v vzgoji mladega rodu problem, kako izločiti slabe vplive manipulativnih vizualnih komunikacij. Te vplive v veliki meri izključuje fotografska vzgoja, saj se mladi fotomater nauči ustvarjanja, koristne uporabe prostega časa in predvsem — samostojnega dela. Zavedajmo se, da vsaka dejavnost bogati duhovni svet mladega državljanca. Zato dajmo mlademu rodu čimprej možnost, da spozna resnico, ki jo daje fotografija. Mlad človek išče resnico, še preden dozori in še preden samostojno zakoraka na lastno pot življenja. Na tej poti bo izoblikoval svoje nazore na osnovah, ki mu jih je dala mladost. Naša dolžnost je, da pomagamo otrokom spoznati fotografijo, ki nas vse uči spoštovati naravo, življenje, svobodo in človekovo dostojanstvo.

VLASTJA SIMONČIČ

Izpiti

Za tiste, ki se izobražujejo ob delu — med njimi je tudi mnogo pedagoških in andragoških delavcev — pomenijo izpiti ne samo preskus znanja, ampak marsikdaj tudi preskus samozavesti, živčne vzdržljivosti in še marsičesa drugega. Čas pred izpiti je zasičen ne le z učenjem, ampak tudi z notranjim nemirnim in negotovostjo ter včasih z že kar neverjetno živčnostjo, ki obremenjuje kandidate dosti huje kot samo učenje. Neposredno pred izpiti doseže notranja napetost svoj vrhunec: sicer samozavestni in vedri ljudje čakajo pred vrati izpitne komisije ali spraševalca negotovi in nemirni, molčeči in skrušeni.

Intenzivnost in boleznost te izpitne psihoze se močno razlikujeta od šole do šole, od središča do središča za študij ob delu, od komisije do komisije, od učitelja do učitelja. Pri resnično človeškem, osebnostno zrelem in ustaljenem spraševalcu nastopata samo v blažjih oblikah, čeprav je znan kot zahteven in dosleden spraševalec. Kandidati vedo, da bo spraševalec pomirjevalno deloval nanje in ohranil do njih v vsakem primeru spoštljiv odnos, vedo, da bodo lahko pokazali svoje znanje in bodo zanj objektivno ocenjeni. Vedo, da bodo ob morebitnem neuspehu deležni strpnega svetovanja, v čem morajo dopolniti svoje znanje.

Pri nekaterih učiteljih in komisijah spominja izpitna psihoza na ozračje pred eksekucijo. Tudi po izpiti ni dosti drugače. Žrtve doživijo neuspeh kot osebno ponižanje, spraševalca pa kot nekdanjega velikega Torquemada pri auto-da-feju. O takih spraševalcih nastajajo mračne legende, ki ustvarjajo bolešno psihozo pri naslednjih generacijah kandidatov.

Izpiti so res preskušnja: pri kandidatih preskušnja znanja in žal, še vedno tudi živcev; pri spraševalcih pa predvsem preskušnja človečnosti, pedagoške, andragoške in osebne zrelosti.

JOŽE VALENTINČIČ

Šolski prijatelj. Časopis za šolo in za dom. 1854 str. 106—107.

čim bolje se bomo poznali

Morda vas bo zanimalo in še ne veste, da ...

- je živel v sežanski občini še pred šestimi leti skoraj 23.300 ljudi, ob koncu lanskega leta pa so našli skoraj 500 prebivalcev manj;
- se kljub temu, da je prebivalcev vedno manj, iz leta v leto več število predšolskih in šolskih otrok;
- je med učenci sežanskih osnovnih šol veliko vozačev, ki se vsak šolski dan vozijo tudi po deset in več kilometrov daleč v šolo;
- je za vozače sežanskih osnovnih šol premalo poskrbljeno za organizirano podaljšano bivanje in prehrano;
- učencem-vozačem le v sežanski osnovni šoli lahko postrežejo poleg malice še s kosilom;
- so prihodnjemu razvoju šolstva v sežanski občini odgovorni posvetili še posebno pozornost, saj so si v srednjeročnem razvojnem načrtu zastavili številne naloge, ki jih nameravajo tudi uresničiti;
- bodo morali prav zaradi tega veliko storiti za osveščanje in izobraževanje prebivalstva;
- si prizadevajo v kratkem času zgraditi in preurediti nekaj osnovnih šol, kjer bi bilo dovolj prostora za organizirano podaljšano bivanje, za enozmestni pouk, celodnevno šolo, itd.;
- bodo v prihodnje dali vsem prosvetnim delavcem na tem območju še več možnosti za strokovno in družbenopolitično izpopolnjevanje;
- nameravajo na sežanskem v prihodnjem srednjeročnem obdobju pospešeno graditi vzgojnovarstvena zavode v Senožcah, Štanjelu, Dutovljah in Komnu;
- bodo leta 1980 uvedli celotno malo šolo;
- je za učence na Sežanskem, ki obiskujejo posebno osnovno šolo, še vedno premalo poskrbljeno;
- preurejajo za posebno šolo prostore nekdanje osnovne šole v Ivači;
- da se tudi v Sežani dobro zavedajo: vseh načrtovanih nalog na področju šolstva in vzgoje ne bo mogoče uresničiti brez tesnega sodelovanja vseh odgovornih.

Litija

Vsi ne plačujejo

Na eni izmed zadnjih sej izvršnega sveta skupščine občine v Litiji so med drugim obravnavali tudi poročilo o delu skupnosti za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov v občini za leto 1975.

Ugotovili so, da nekatere delovne organizacije s sedežem v Ljubljani in svojimi obrati ali prodajalnami v litijski občini ne

dajejo denarja za samoprispevke. O tem so člani skupnosti za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov obvestili SDK, ki bo poskrbela, da bodo ti prispevki kmalu v skladu za gradnjo šol. Poleg tega nameravajo v Litiji že letos zbrati dovolj denarja za dograditev osnovne šole s telovadnico na Graški Dobravi.

Ljubljana

Nova šola za Bežigradom

Letošnjega januarja so v bežigrajski stanovanjski soseski BS-7 začeli graditi novo osnovno šolo, ki bo zgrajena ob sedanjih zgradbi osnovne šole Danila Kumara. V novi šoli z 18 učilnicami, ki bodo namenjene kabinetnemu pouku, bodo učencem višjih razredov na voljo tudi telovadnica, knjižnica in čitalnica, večnamenski prostor in kuhinja.

Sklad za gradnjo osnovnih šol in vzgojnovarstvenih zavodov pri skupščini občine Ljubljana-Bežigrad je za gradnjo

nove osnovne šole namenil 34.814.000 din, za zunanjo ureditev okolice, stanovanje hišnika in komunalne priključke pa bo treba zagotoviti še dodatnih 3.800.000 din. Nova šola bo s sedanjo osnovno šolo povezana s pokritim hodnikom in sodi med zadnje objekte, ki jih v občini Bežigrad gradijo iz samoprispevka. Ta se bo ob koncu letošnjega leta iztekel, vendar že sedaj pospešeno potekajo priprave na referendum. Že jeseni bodo občani bežigrajske občine ponovno odločali o podaljšanju samoprispevka.

Vozel se razpleta

Pogovor s Francetom Fistrom, ravnateljem osnovne šole Dr. Janez Mencinger

Ker je bila pobuda Janeza Marinčeka, tajnika občinske izobraževalne skupnosti Radovljica, naj gremo Bohinje povprašati, kako je z njihovim prehodom na celodnevno šolo, še povsem sveža, smo jo tokrat izkoristili. Popoldne na osnovni šoli „Dr. Janez Mencinger“ v Bohinjski Bistrici ni najbolj razgibano, a imeli smo srečo, da smo se lahko pogovarjali z ravnateljem šole FRANCETOM FISTROM.

— Vaša šola je med tistimi v radovljiški občini, ki naj bi prešle čimprej na celodnevni pouk. Nam lahko najprej predstavite osnovno šolo „Dr. Janez Mencinger“ Bohinjska Bistrica?

„Učiteljski kolektiv razume prednosti celodnevne šole, zaveda pa se, da je ta lahko uspešna le v ustreznih prostorskih in materialnih razmerah.“

S starši smo se že lani pogo-

Osnovna šola DR. JANEZ MENCINGER Bohinjska Bistrica (Foto: Stane Jesenovec)

„Pod naziv osnovna šola „Dr. Janez Mencinger“ spadajo: osrednja šola z istim imenom v Bohinjski Bistrici in zunanji enoti v Srednji vasi in na Koprivniku. Osrednja šola ima osem oddelkov v nižjih in enajst v višjih razredih. Vseh učencev in učenek je 460. Štiri razrede podružnične šole v Srednji vasi obiskuje 71 otrok, dva delno kombinirana oddelka na Koprivniku pa 34. Vseh učencev je v Bohinju 566, od tega 288 dečkov in 278 deklic.“

— Po podatkih lahko sklepamo, da je med učenci višjih razredov precej vozačev?

„Kar 53 % učencev naše šole se vozi. Razumljivo je, da so ti fantje in dekleta prikrajšani za mnoge zunajšolske dejavnosti

varjali o nameravanem prehodu na celodnevni pouk na naši šoli na roditeljskih sestankih v Srednji vasi, na Koprivniku in dvakrat v Bohinjski Bistrici. Nihče ni bil proti uvedbi takega pouka. Skrbelo jih je le plačilo prehrane. Razumeli so, da je v oddelkih podaljšane bivanja teže navajati učence na samostojno učenje, ker jih obiskujejo v glavnem le učenci s slabšim učnim uspehom, ki so potrebni individualne pomoči. Jasno pa jim je tudi, kako pomembni so sproščeni družinski večeri.“

Šole, ki so prešle do sedaj na celodnevni pouk, so pričele to obliko pouka uvajati v nižjih razredih. Ste nameravali tako storiti tudi pri vas?

Vsi otroci, iz mesta in vasi, morajo imeti enake možnosti za šolanje. Tega se učitelji v Bohinjski Bistrici zavedajo, zato temeljito pretehtavajo pogoje za prehod na celodnevno šolo. Na sliki: učenci 3. razreda pri spoznavanju kraja s pomočjo makete (Foto: Stane Jesenovec)

kljub temu, da imamo na šoli kar 17 krožkov in sekcij. Tu se tudi pričenja zapletati vozni prehod naše šole na celodnevni pouk. S katerim razredom pričeti, je glavno vprašanje. Hočemo ga rešiti v dobro vseh šolarjev na bohinjškem območju. Zavedamo se, da bi celodnevna šola omogočila vključevanje vseh v interesne dejavnosti, predvsem pa bi pripomogla otrokom, ki se teže učijo, do boljšega učnega uspeha.“

— Kaj pravijo starši in učitelji?

„V tem bi bili izjema, saj bi prešli na celodnevno šolo samo z višjimi razredi. Tako bi zajeli v to obliko pouka vse mlade določene starosti v naši dolini. Če bi delali po ustaljeni poti in pričeli uvajati celodnevno šolo v prvem ali vseh štirih nižjih razredih, bi nastal neenak položaj učencev teh razredov iz Bohinjske Bistrice in neposredne okolice, proti onim v Srednji vasi in na Koprivniku. Tako obliko pouka bi gotovo veliko bolj potrebovali učenci in učenke na omenjenih podružničnih šolah kot naši.“

Pri načrtovanju prehoda na celodnevno šolo v višjih razredih smo ugotovili, da kljub novi šoli, ki pa je bila grajena za kabinetni pouk, nimamo potrebnih šolskih prostorov in objektov ter naprav v njeni okolici. Manjkata nam najmanj dve učilnici. Menimo in tako so pokazale tudi izkušnje drugod, da mora imeti sleherni odderek svojo učilnico, svoj dom.

Tam bi si uredil učne kotičke, celotno delovno okolje po svojem okusu. Sedaj učenci nenehno „potujejo“ iz učilnice v učilnico, od predmeta do predmeta. Razredna skupnost pa lahko razvije svoje življenje le v stalnem prostoru. Selili naj bi se le ob učnih urah predmetov, pri katerih so za nazoren pouk potrebni poskusi in v učilnice vzgojnih predmetov.

Za interesne dejavnosti je potrebno nekaj manjših prostorov. Nanje pri načrtovanju klasične šole, kakršna je po ureditvi naša, ni mislil nihče. Manjkajo nam športna igrišča, dva pro-

metna poligona in dokončno urejeni plavalni bazen. Ureditve in dograditve navedenih prostorov in naprav zahteva precej denarja, tega pa naša občina nima.

Ob vsem tem ne smemo pozabiti na učitelja, saj se mora počutiti pri svojem delu sproščeno. Tak pa sedaj, v tesni zbornici in natrpanih kabinetih prav gotovo ne more biti.“

— Ima bohinjška krajevna skupnost ustrezen koordinacijski organ, ki bi skušal skupaj z vami odpraviti te pomanjkljivosti in omogočil pospešen prehod na celodnevno šolo?

„Tega pri krajevni skupnosti Bohinjska Bistrica še ni. Nujno bi ga potrebovali, v takem obdobju pa bi morale biti zastopane vse krajevne skupnosti iz Bohinje in vse večje organizacije združenega dela. Tudi mi se zavedamo, da bomo lahko le tako premagali sedanje ovire.“

Pogovarjal se je: STANE JESENOVEC

Še vedno premalo prostora

Podražitve gradenj vzgojnovarstvenih zavodov v zadnjih dveh letih so tudi v Mariboru zavirale gradnjo, načrtovano po referendumskega programa. Vzgojnovarstvenih zavodov pri Mariboru, Radvanju, Jasli na Rotovžu in krajevnih skupnosti pričakujejo gradnjo novih vzgojnovarstvenih zavodov in preureditve sedanjih. Marsikje zahtevajo, naj skupnost otroškega varstva sporoči, česa se bodo lotili letos in kaj bodo zgradili v prihodnjih letih.

Skupnost otroškega varstva v Mariboru se je zaradi pomanjkanja denarja za uresničitev zastavljenega programa znašla v škripcih, kljub temu pa si bodo prizadevali, da bi obljube čimprej uresničili. Letos bodo nadaljevali gradnjo vzgojnovarstvenih zavodov, ki so bili načrtovani že za lansko leto. To so: vzgojnovarstveni zavod na Rotovžu, pri Metalni na Studencih in v Novi vasi. Letošnji načrt predvideva gradnjo vzgojnovarstvenega zavoda v Koških, Staršah, v krajevni skupnosti Jožice Flander in gradnjo

prizidka k vzgojnovarstvenemu zavodu na Brezju.

Zaradi pomanjkanja denarja so se že letos v Mariboru odločili, da se bodo šele prihodnje leto lotili gradnje vzgojnovarstvenih zavodov v Pesnici pri Mariboru, Radvanju, Jasli na Rotovžu in krajevnih skupnosti Ivan Cankar in ob Parku.

V Mariboru pa je še vedno problematično vključevanje prizadetih otrok v organizirano varstvo. Do letošnjega leta je bilo vključenih v mariborske vzgojnovarstvene zavode le 15 prizadetih otrok. Letos jih bodo sprejeli še okoli dvajset, čeprav bi morali najti zanje okoli sto mest.

Mariborska skupnost otroškega varstva bo tudi poskrbela, da bo kar največ otrok imelo v varstvu na domu. Trenutno imajo v Mariboru na voljo le deset varuhinj v rednem delovnem razmerju za varstvo otrok na domu. Tega je deležno 40 otrok, že letos pa se bo tem pridružilo še novih štirideset otrok, starih od osem mesecev do treh let.

—tu—

Sto let osnovne šole na Blanci

Vas Blanca je kmečka vasica, kakršnih je po naši domovini precej. Vendar se v nečem le razlikuje od mnogih, saj se ponasa s šolo, ki je stara nad 100 let in z novim šolskim splotjem, ki se je dvignilo na vzpetini na vzhodni strani vasi. Občani so ponosni na oba objekta, še posebno pa na novo šolo, ki dobiva vsak dan lepšo podobo.

Stara šola je bila zgrajena leta 1874, v dobi stare avstroogrške monarhije. Z ob časa in dve svetovni vojni so napravili svoje. Velike učilnice, z visokimi stropi, temne in mrzle, so postale „rudniški rovi“. Stropi so namreč podprti s podpornimi stebri, da se ne sesujejo. Občani so spoznali, da je treba nekaj storiti. Odločili so se za samoprispevek in plačujejo ga z drugimi občani občine Sevnica že tri leta. S tem denarjem je bila zgrajena že šola v Boštanju.

Jeseni leta 1975 so zakopali prvi krampi v njive nad našo

vasjo, sedaj pa že stoji novo šolsko poslopje. Otroci in učitelji budno spremljajo potek gradnje in se veselijo vsake nove stvari. Šola bo montajna in jo gradi podjetje MARLES iz Maribora. Bo svetla in topla, omogočila nam bo sodobnejši pouk. Veseli smo, da se bomo preselili, da bomo imeli lepo opremo in urejeno okolico z asfaltiranimi igrišči.

Predvidevamo, da bo šola dokončno zgrajena in okolica urejena do 25. maja — največjega praznika naše mladine — TITO-VEGA rojstnega dne. V ta namen pripravljamo proslavo, ki naj bi bila posvečena odprtju nove šole in pa tudi 100-letnici šole na Blanci. Ob tej priložnosti bi radi povabili v naš kraj vse učitelje, ki so kdaj koli poučevali na tej šoli. Ker pa ne vemo naslovov, prosimo, da jih sporočite osnovni šoli Blanca. Obiščite nas ob prazniku!

Ravnateljstvo osnovne šole

tem bolje bomo delali

sprašujete — odgovarja skupna komisija — sprašujete

Razmišljanje o samoupravnem sporazumu za osnovne šole

Prosvetni delavci nam pošljajo članke, dopise in razmišljanja o samoupravnem sporazumu, ki so ga podpisale vse osnovne šole v SR Sloveniji.

Odločili smo se, da bomo odslej vedno, kadar bodo naši bralci želeli dobiti pojasnila glede samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, vprašali za mnenje pristojno skupno komisijo za samoupravno sporazumevanje, in če bo potrebno, tudi republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja. Tokrat smo skupno komisijo prosili, da pove tudi nekaj več o samoupravnem sporazumu za osnovne šole.

SKUPNA KOMISIJA JE NA SEJI 15. marca 1976 OBRAVNAVALA TO PROBLEMATIKO TER NAM POSLALA TALE RAZMIŠLJANJA IN ODGOVORE, KI JIH OBJAVLJAMO OB KONCU POSAMEZNIH ČLANKOV.

Samoupravno sporazumevanje na področju usmerjanja delitve dohodka in osebnih dohodkov je proces, ki poteka pri nas v SR Sloveniji že od druge polovice leta 1971. Temeljna pomanjkljivost zakona, ki je urejal te zadeve je bila v tem, da smo bili takrat zelo odmaknjeni od uresničitve načela nagajevanja. „Za približno enako delo, približno enako plačilo“.

Tedanj sistem delitve dohodka in osebnih dohodkov je bil grajen na predpostavki kalkulativen osebnih dohodkov kot neke vrste obračunskih postavk, kjer je bila osnovno merilo za pridobivanje OD le formalna izobrazba. To je seveda vodilo v sistem nagajevanja delavcev predvsem po kvalifikaciji in glede na delovni položaj človeka, veliko manj pa k nagajevanju posameznega delavca po rezultatu njegovega sprotnega in minulega dela ali prispevka, ki ga je ta delavec dal k skupnemu delovnemu rezultatu delovne organizacije.

Petindvajsetega julija 1973 je v Uradnem listu SRS, št. 26 izšel zakon o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju o merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke.

Izhodišče novega zakona je, da se delavci med drugim sporazumejo o poklicih in skupinah poklicev, ki so značilni za temeljne organizacije združene dela določenih dejavnosti, o tistih njihovih sestavinah, ki so skupne in pomembne za poenoteno vrednotenje poklicev in skupin poklicev ter o kalkulativen osebnih dohodkih kot o izhodiščnih vrednostnih postavkah za njihovo poenoteno vrednotenje. To seveda še zdaleč ne pomeni enakih osebnih dohodkov za isti poklic. Prav tukaj smo morali napraviti v samoupravnih sporazumih precejšnje spremembe in res vzpostaviti načelo nagajevanja po rezultatih dela; to pa je bilo prav z dotedanjimi kalkulativenimi osebnimi dohodki precej oteženo. Poudariti pa moramo, da je izobrazba med zelo pomembnimi sestavinami posameznega poklica ali za delo na posameznem delovnem mestu. Ne gre torej za zmanjševanje pomena izobrazbe kot nujnega pogoja za kak poklic ali delovno mesto, ne more pa biti izobrazba izključno merilo za višino osebnega dohodka.

Izobrazba postaja torej vse bolj pogoj za zasedbo nekega delovnega mesta in ne edino merilo za privajanje osebnega dohodka iz dohodka delovne organizacije.

Ne bi se čudili, če bi bil samoupravni sporazum, ki so ga podpisale vse šole, objavljen včeraj, če bi ga podpisali samo ravnatelji brez vednosti delavcev in če na šolah ne bi bilo delegatov, ne sindikata in ne organizacij zveze komunistov. Ali je mogoče, da nihče od učiteljev ni ničesar prebral ali da nihče od naštetih ni ničesar storil, da bi ljudje vedeli, za kaj gre, ko so sporazum podpisovali. To ni verjetno, kajti skupna komisija je poslala šolam sporazum v osnutku že aprila leta 1975 in nato predlog obja-

vila 9. maja 1975 v Prosvetnem delavcu. Že v letu 1974 so delegati dobili v roke prve osnutke novega sporazuma, od 9. maja 1975 pa so ga lahko prebrali v svojem glasilu. V uvodu takrat objavljenega predloga piše:

„Objavljamo predlog samoupravnega sporazuma za osnovne šole, analitično oceno in prilogi II. in III.“

Kar smo pripravili, je v skladu s priporočili zadnjega zbora delegatov in komisij sindikata, komisije za presojo in v sporazumu s komitejem za vzgojo in izobraževanje, zavodom SRS za šolstvo in republiško izobraževalno skupnostjo.

Tako smo pri popraviljanju sporazuma upoštevali mnenja naštetih institucij, pa tudi mnenja šol, ki so nam poslane svoje pripombe. Mislimo, da smo iz vsega, kar je bilo rečeno, napisano in predlagano, sestavili sporazum, ki je precej blizu željam in zahtevam prosvetnih delavcev, čeprav se seveda zavedamo, da je to, kar pošljamo kot predlog, vendarle samo kompromis med željami in možnostmi. Nastajanje sporazuma in tudi sporazum je treba jemati kot vmesno stopnjo nastajanja novih odnosov na področju delitve.

Kot vidite, nazivov letos nismo mogli uveljaviti, naredili pa smo pomemben korak naprej: republiški komiteji za vzgojo in izobraževanje se je obvezal, da bo do decembra 1975 uredil vse potrebno, da bi nazivi dobili svoje mesto v šolskem sistemu.

Na sestanku, ki so se ga udeležili predstavniki republiške zveze sindikatov Slovenije, zavoda SRS za šolstvo, republiške izobraževalne skupnosti, naše skupne komisije in republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje, smo se sporazumeli, da:

- republiški zavod za zaposlovanje skupaj z zavodom SRS za šolstvo in pedagoškim inštitutom izdela nomenklaturu pedagoških poklicev;
- republiški svet Zveze sindikatov pripravi v sodelovanju z republiškim komitejem za vzgojo in izobraževanje predlog častnih nazivov za zaslužne delavce;
- se ustanovi delovna skupina, ki bo sodelovala s komisijo za pripravo samoupravnega sporazuma in do 15. maja uskladila in pripravila predlog samoupravnega sporazuma, ki bo temeljil na primerjanju značilnih delovnih mest, vendar brez uporabe nazivov.

Rezultat je torej očiten in 4. točka tega sporazuma je že uresničena v novem predlogu sporazuma (82. člen).

Kot vidite, so torej prizadevanja usmerjena k cilju, ki smo si ga zastavili na obeh zborih. Komisija meni, da ni več razloga za čakanje in da lahko šolam pošljemo soglasja v podpis.

Danes objavljamo v „Prosvetnem delavcu“ besedilo sporazuma, do 20. maja naj bi šole poslane soglasja, hkrati pa bomo začeli postopek pri komisiji za presojo.

Tako rešitev smo našli v sporazumu s sindikatom in na njegov predlog.

In sedaj k sporazumu:

1. Sporazum je očističen večine elementov pravilnika o delitvi OD. Uporablja se torej lahko samo kot instrument za dogovarjanje o merilih za razporejanje dohodka za delitev sredstev za osebne dohodke.
2. Izdelati bo treba torej še poseben pravilnik o delitvi OD in akt o sistemizaciji za vsako šolo posebej, ali pa sporazumno za več šol v okviru skupnosti osnovnih šol v občini, regiji ali republiku.
3. Kar se na osnovi sporazuma izračuna, je masa sredstev za OD. Iz te mase se izloči:
 - a) 2 % za nagajevanje nadporečnih delovnih uspehov (čl. 18)
 - b) 12 % za minulo delo (člen 32)
 - c) 8 % po členu 82, če se šola za to odloči in
 - d) 5 % za stalnost (33. člen)
 Tako zmanjšana masa OD predstavlja osnovo za delitev. Posamezni delavec pa na osnovi pravilnika o delitvi OD pridobiva pravice do dohodkov a), b), c) ali d) oziroma dodatkov iz členov 30, 31, 34 (glej obseg dela v AODM), 35, 36 in 38.
4. Kot vidite, smo pri učiteljskem poklicu opustili pripravnika in uvedli 3 stopnje do poklica učitelja (čl. 25). Pravilnik o delitvi OD naj bi določil, koliko manjši OD naj ima učitelj začetnik brez strokovnega izpita, kot pa tisti, naveden v 2. ali 3. stopnji.
5. 26. člen pušča odprta vrata za nazive.
6. 27. in 29. člen postavljata tiste, ki so se specializirali, na svoje mesto.
7. 34. člen določa normative, ki pravzaprav ne sodijo v sporazum in jih bomo v nadaljnjem poteku sporazumevanja prepustili drugim aktom. Ker pa teh za sedaj še ni, skušamo s tem, kar je v splošni rabi, doseči nekakšno poenotenje pogledov na te probleme.
8. Skupna komisija se zaveša, da bo treba šolam pri sestavljanju pravilnikov o delitvi OD pomagati in že pripravila vzorčni osnutek.

Na prvem zboru delegatov (do 15. maja) bo najbrž že pripravljen.

9. Vrednost točke se izračuna iz 20. do 22. člena, upoštevajoč 19. člen, ki govori o limitu sredstev. Žal je tako, da ustavne pravice o svobodni menjavi ne moremo povsem uresničiti. Boriti se bomo morali za uveljavljanje 7. in 8. člena, ki nakazujejo, kako naprej. Menimo, da je v sporazumu zastavljena usmeritev k temu, da nas bo končno družba začela upoštevati kot ustvarjalce in uresničevalce programov izobraževanja in da bo končno spoznala, da je treba program plačati ali pa reči, naj se le-ta zmanjša. Tega nam ne bo mogla dopustiti, pristati bo morala na prerazporeditev narodnega dohodka v korist izobraževanja in prekiniti s sedanjim odnosom do našega področja delovanja.

Poleg resolucij in novih zahtev bo morala zagotoviti tudi sredstva za njihovo uresničitev, vendar ne na račun zastoj osebnih dohodkov v izobraževanju. Končno jo bo k temu prisilila tudi kadrovska situacija, ki je prav gotovo nismo zakrivil prosvetni delavci.

Za sedaj menimo, da bi vrednost točke izračunali po novem sporazumu bruto 15,90 din. To pomeni neto 11,20 din. Dobro, to je predpostavka. Imamo izračune, ki kažejo, da bi bilo to realno. Bomo videli, kako se bodo naša predvidevanja potrdila, ko bodo na izobraževalni skupnosti Slovenije izračunali maso.

Predpostavljamo, da so delovne skupnosti šol obravnavale sporazum že pred 9. majem 1975 in da so ga učitelji brali vsaj po 9. maju 1975. Verjetno so prebrali tudi 30. člen, ki buri duhove in ki se je v predlogu glasil tako:

„Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo ali strokovno usposobljenost, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela oziroma dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno, delo pa uspešno opravlja, se odbija določen odstotek od razlike med številom točk med zahtevano in njegovo dejansko izobrazbo.“

Odbitki so naslednji:

- 70 % razlike, če ima delavec več kot 15 let delovne dobe v stroki;
- 50 % razlike, če ima delavec več kot 20 let delovne dobe v stroki;
- 30 % razlike, če ima delavec več kot 25 let delovne dobe v stroki.

Ko delavec izpolni 30 let delovne dobe v stroki se šteje, kot da ima zahtevano strokovno izobrazbo. Kriterij znanje se tako lahko popravi za eno stopnjo.

V procesu usklajevanja sta imela sindikat in center za samoupravno sporazumevanje pripombo, da taka formulacija 30. člena ni usklajena s stališči sindikata o dogajevanju samoupravnih sporazumov, točka 23. Zato je nastalo preoblikovano besedilo 30. člena, ki dopušča delovnim organizacijam, tj. šolam, da odločajo o odbitku samo, če delavec ne opravi zahtevanih opravil v predvideni kakovosti, obsegu in času.

Spremenjeni člen se glasi:

„Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo ali strokovno usposobljenost, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela oziroma dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno, se odbija določen odstotek od razlike med številom točk med zahtevano in njegovo dejansko izobrazbo, vendar se lahko za ta odbitek zmanjša osebni dohodek le v primeru, če delavec ne opravi zahtevanih opravil v predvideni kakovosti, obsegu in času. O odbitkih določa samoupravni akt udeležencev sporazumevanja.“

Rešitve v samoupravnih aktih udeležencev sporazumevanja morajo spodbujati k izobraževanju delavcev.

Iz člankov in pisem, ki smo jih prebrali in dobili, razberemo, da nekateri pisni preprosto nočejo razjmeti, da je novi samoupravni sporazum grajen na drugačnih osnovah kot prejšnji.

Če naj bo tudi v šolstvu delo izhodišče za pridobivanje osebnega dohodka delavcev, je treba to dejstvo preprosto spoznati kot veljavno in ga upoštevati pri vseh nadaljnjih razmišljanjih, odločitvah in kompromisih, ki jih moramo spričo načina financiranja sprejeti. Če seveda tega izhodišča ne sprejmemo in se lotimo računanja po „stari matematiki“ in „stari miselnosti“, npr. kdo mora biti kje zato, ker je pač študiral toliko in toliko let, pa še toliko in toliko redno, pa toliko in toliko poleg dela in toliko s priznanimi leti in brez tega in onega, sedaj pa ni na sredini med to in ono izobrazbo (!), kot bi pričakovali“, se nam seveda te „množice“ tako zapletejo, da ne najdemo izhoda, ki bi bil skladen s sporazumom.

Pod takimi računi je treba potegniti črto in pričeti razmišljati tako, kot predvideva nova ustava.

O tem smo v komisiji mnogo napisali in poslali šolam obširna pojasnila.

Ali so jih na vseh šolah sploh prebrali? Znamenja in izkušnje kažejo, da jih ponekod niso pre-

študirali. Nekateri so naša navodila šteli zgolj za kramljanje, ki ni obvezno, ker se pač ne ujema z modelom, ki so si ga postavili v vitrino.

Tako seveda ne gre. Vse, kar smo napisali, je premišljeno, o vsem smo temeljito razpravljali, in bomo tudi skladno z zakonom preverjali, če delate, kot smo naročili in pojasnili.

Kdor misli, da je podpisal sporazum, ki ni skladen z ustavo, in je prepričan, da se je motil ali pa ni vedel, kaj podpisuje, ima pravico sprožiti ustavni spor. To smo svetovali že mnogim, ki so želeli, da prične mo tolmačiti sporazum po njihovem modelu. Tega seveda ne moremo, ker se ne ujema s tistim, kar delamo in kar mislimo, da je prav.

Če bi ustavno sodišče odločilo drugače, bi bilo treba zaradi odločitve tega sodišča zadeve urediti. To ne bi bil poraz ne zmaga, to, da na take zmete opozori, vse šole podpisnice in

Samoupravni sporazum za osnovne šole in delitev osebnega dohodka

skupna komisija pa bi morale najti pravilnejšo in pravo rešitev — brez vsake zamere in brez filozofiranja.

V celoti vzeto pa mislimo, da bo vsakdo koristil procesu sporazumevanja, če bo pričel razmišljati v duhu ustavnih načel in predlagal poleg svojih negativnih stališč do posameznih določil v sporazumu kar konkretno rešitev, ki bo bolj usklajena z zakoni, predpisi, normativi in ustavo: „Tako in tako“ dobesedno, natančno, jasno in nedvoumno. Za vsak tak prispevek bomo zelo hvaležni, kajti nismo komisija, ki živi „od zgoraj navzdol“, temveč poskušamo in želimo delati tako, kot želi „baza“, iz katere smo izbrani zato, da usklajujemo, predlagamo in končno tudi tolmačimo. Žal je tako, da je za usklajevanje bolj malo predlogov, za predloge premalo predlagalcev, sporazum in njegova tolmačenja pa so nekateri premalo in prepovršno prebrali.

V zadnjih številkah vašega lista ste objavili na to temo nekaj člankov in več odgovorov vašega pravnega svetovalca dr. L. S. na posamezna vprašanja prosvetnih delavcev. Članki, vprašanja in odgovori pa so zagotovo samo delni odsev razburjenj in negodovanj ter različnih stališč v kolektivih posameznih osnovnih šol.

Ko smo leta 1973 sprejemali pravilnik o delitvi OD, smo se ustavljali predvsem ob dveh problemih:

- kako vrednotiti izkušnje in
- v izhodiščih za delitev OD mora predmetni učitelj priti v sredino med učitelja in profesorja.

Rešitve, ki so bile sprejete, so bile le navidezno v skladu s takrat sprejetimi načeli. Zakaj?

Po pravilniku iz leta 1973 so bile ob vrednosti točke 13,26 v letu 1975 vredne izkušnje učitelja 1.202,50 din, predmetnega učitelja 1.097,00 din in profesorja 1.253,20 din. Izkušnje torej niso bile enako ovrednotene. Predmetni učitelj je bil v izhodiščih resda postavljen na sredo med učitelja in profesorja, toda razni procentualni dodatki so izhodiščni odnos povsem porušili. To nam jasno pokaže tale tabela:

Delovna doba	Razlika med učit. in predm. učit.	predm. učit. in prof.	Opomba
1—5 let	327,40 din	477,30 din	Od navedenih zneskov so možna manjša odstopanja
5—10 let	381,50 din	556,70 din	
10—15 let	400,60 din	582,90 din	
15—20 let	418,90 din	609,70 din	
20—25 let	437,80 din	636,50 din	
25—30 let	456,70 din	663,30 din	
nad 30 let	475,60 din	690,10 din	

Razvidno je, da je razlika med predmetnim učiteljem in profesorjem za več kot 70 % večja od razlike med učiteljem in predmetnim učiteljem.

Pravilnik iz leta 1973 ni uredil dveh pomembnih razmerij in odnosov v delitvi OD.

V letu 1975 je bil sprejet samoupravni sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke delavcev v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v osnovnih šolah, na osnovi katerega so osnovne šole dolžne sprejeti samoupravni sporazum o delitvi OD.

Kot že rečeno, so nastala ob sprejemanju samoupravnih sporazumov o delitvi OD v kolektivih posameznih šol razburjenja in različna stališča, ki zelo škodujejo pedagoškemu delu.

V Ljubljani so kolektivni osnovnih šol oktobra 1975 dobili od sindikata osnutek samoupravnega sporazuma o delitvi

Delovna doba	Razlika med učit. in predm. učit.	Razlika med predm. učit. in prof.
1—5 let	492,50 din	356,40 din
5—10 let	583,20 din	583,20 din
10—15 let	536,16 din	656,15 din
10—20 let	609,10 din	414,75 din
20—25 let	298,10 din	622,05 din
25—30 let	635,00 din	181,45 din
nad 30 let	648,00 din	64,80 din

Razlike po osnutku so približno take:

sprašujete — odgovarja skupna komisija — sprašujete

Nadaljevanje s 5. strani

Samoupravni sporazum za osnovne šole in delitev osebnega dohodka

Tabela pokaže, da se pri delitvi po osnutku v primerjavi s prejšnjo delitvijo (prejšnja tabela) poveča razlika med učiteljem in predmetnim učiteljem in je za 35 % večja od razlike med predmetnim učiteljem in profesorjem.

Tudi v tem primeru predmetni učitelj ni v sredini med učiteljem in profesorjem.

V tabeli navedene razlike pa se lahko bistveno povečajo zaradi določil 17. in 22. člena osnutka. Razlike nastanejo na račun delitve predmetnih učiteljev na razredne in predmetne ter zaradi stalnosti. Na osnovi določil omenjenih dveh členov lahko pride v OD do razlike 820,00 din med dvema predmetnima učiteljema, ki imata enako delovno dobo. Pri sedanjih višini OD pa so te razlike vendarle prevelike.

Menim, da tako ločevanje ni dopustno in da sestavljalci osnutka napak tolačijo 61. člen zakona o osnovni šoli, ki določa samo to, kdo lahko na osnovni šoli uči in vzgaja. Nikjer v zakonu o osnovni šoli ne najdem določila, ki bi govorilo o številu delovnih mest. Menim, da gre pri enotni osnovni šoli za delovno mesto učitelja osnovne šole. V resnici pa je tako, da imamo pri učitelju osnovne šole tri profile glede na stopnjo izobrazbe.

Sporno je tudi določilo 17. člena osnutka oziroma 33. člena samoupravnega sporazuma za osnovne šole, ki določa 1 do 5-odstotni dodatek na AOD za stalnost delavca v isti delovni organizaciji. To določilo prav gotovo ne bo zmanjšalo odhajanja iz prosvete. Ustvarjalo pa bo težke probleme, ko mora učitelj menjati delovno mesto zaradi tehničnih in upravičenih razlogov. Prav gotovo ta določitev ni spodbudna za tiste prosvetne delavce, ki so pred časom zapustili prosveto

in naj bi se sedaj po raznih pozivih in prizadevanjih vrnili v naše vrste.

Pri sestavljanju novega samoupravnega sporazuma o delitvi OD bi morali sestavljavci upoštevati tale načelna stališča:

1. Načelo za enako delo enako plačilo ne bi smelo pripeljati do uravnilovke in zanikanja pomena izobrazbe. Prav gotovo drži trditev, da obseg ali širina znanja vpliva na kakovost dela in da samo praksa ne more povsem zamenjati rednega ali izrednega študija. Študij pa je prav gotovo tudi delo (v večini primerov neplačano), in kdor dalj časa študira, začne kasneje služiti in kasneje uživati zaslužen pokoj.

2. Izkušnje pri vseh treh profilih učiteljev osnovne šole bi morale biti enako vredne.

3. Razlike med učiteljem in predmetnim učiteljem na eni strani in predmetnim učiteljem in profesorjem na drugi strani bi se morale postopoma do neke upravičene mere zmanjševati.

4. Prej omenjenih treh načel ni mogoče uresničiti v enem letu, temveč sta za to potrebna določen čas in določena vsota denarja.

Na osnovi teh štirih načelnih stališč predlagam, da se v samoupravnem sporazumu o delitvi OD določijo:

1. Določilo za stalnost naj velja za stalnost v prosveti in ne v isti delovni organizaciji.

2. Osnovno izhodišče naj bo, da na osnovni šoli nimamo dveh vrst predmetnih učiteljev in da skušamo s pomočjo 30. člena samoupravnega sporazuma ali 22. člena samoupravnega sporazuma za delitev OD postopoma uresničiti prva tri načela. Za leto 1976 predlagam, da dobe dodatek po 22. členu učitelji s srednjo in višjo šolsko izobrazbo, in sicer po tej lestvici:

Delovna doba	1-5	5-10	10-15	15-20	20-25	25-30	nad 30
učitelj	—	—	15	25	35	45	55
pred. učit.	—	—	5	15	15	20	40

S tako lestvico lahko precej odpravimo že omenjena nesorazmerja pri delitvi po pravilniku iz leta 1973 in po osnutku samoupravnega sporazuma o delitvi OD iz leta 1975.

Naj to trditev podkrepim z naslednjimi podatki:

1. Predmetni učitelji se ne ločujejo na predmetne učitelje na razredni in na predmetne

učitelje na predmetni stopnji.

2. Izkušnje učitelja so vredne 1.527,15 din, predmetnega učitelja 1.520,65 din in profesorja 1.244,20 din.

3. Razlika med učiteljem in predmetnim učiteljem na eni strani ter predmetnim učiteljem in profesorjem na drugi strani se izenačuje in postopoma zmanjšuje.

Delovna doba	Razlika med učit. in pred. učit.	Razlika med predm. učit. in prof. učit.
1-5 let	492,50 din	356,40 din
5-10 let	583,20 din	583,20 din
10-15 let	488,16 din	542,12 din
15-20 let	501,10 din	457,15 din
20-25 let	406,10 din	460,05 din
25-30 let	365,05 din	419,05 din
nad 30 let	486,00 din	216,00 din

Izračuni za delitev OD na osnovi samoupravnega sporazuma temelje na akontacijski vrednosti točke 10,80 din.

Čimprej naj se spremenita 30 in 33. člen samoupravnega sporazuma za osnovne šole.

Gre za pomembna vprašanja, ki povzročajo v šolskih kolektivih velik nemir; zato bi bilo prav, da bi o spornih vprašanjih javno povedala svoje mnenje komite za vzgojo in izobraževanje in zavod SRS za šolstvo.

VIKTOR ČOP, osnovna šola Majda Vrhovnik, Ljubljana

ODGOVOR:

Treba je povedati predvsem to, da je bil sporazum iz leta 1973, na katerega se sklicuje pisec članka, grajen na drugih osnovah kot novi sporazum, zato ne more rabiti kot izho-

vedno ne vedo, kaj bi s sistemizacijo in opisom delovnih mest počeli, čeprav že temeljito kritizirajo vse, kar iz te sistemizacije izhaja.

Trejte: Menimo, da prav gotovo ni pravično danes očitati mestnemu sindikatu Ljubljana, da je v oktobru leta 1975 poslal vsem šolam osnutek sporazuma o delitvi OD, pri tem pa zamočati, da so ljubljanske šole za to prošle. Mestni sindikat je torej samo opravil tisto, za kar so ga šole prošle. Če se sedaj vse šole ne strinjajo s predlaganim osnutkom, bi morale pač tiste, ki so mislile drugače, da bi bilo jasno povedati boljše varianto in jo predlagati. Iz izkušnje vemo, da je to uspešna oblika medsebojne pomoči in solidarnosti. Razlik med učitelji in predmetnimi učitelji ter profesorji pa ne kaže preracunavati, kot smo to morali delati od leta 1971 do leta 1973.

Toliko k izračunom, lastni samoupravni normativni dejavnosti šole in dogovarjanju, ki temelji na prostovoljnosti.

Glede 33. člena pa tole: Prebrati je treba sindikalno listo 1975 in ponovno sindikalno listo 1976, točka 12, pa bomo takoj videli, da je razpravljanje o spornosti 33. člena plod zablude in zato povsem odveč. Vsi namreč vemo, da sindikalno listo povzemamo v sporazume po posebnem postopku, ki ga preverjata pristojni RO sindikata in komisija za presojo.

Če se ne strinjate s sindikalno listo, bi se bilo treba pogovarjati ob drugi priliki in pripombe pravočasno poslati na drug naslov.

Glede nasveta o načelnih izhodiščih, iz katerih bi morali sestavljalci sporazuma za delitev OD v Ljubljani izhajati, povejmo:

Zakaj pri vsem prizadevanju in spoštovanju naštetih in sredi vseh načelnih pripomb, do konca oktobra šola ni pripravila konkretne alternative k sporazumu, ki ga kritizira. Na sestanku, ki ga omenja pisec članka, je predsednik zbora pozval vse udeležence, naj se vključijo v komisijo za pripravo in popravek predloga sporazuma. Bili ste zraven!

In končno: če so načelna stališča jasna tudi učiteljem na šoli, bi človek pričakoval, da je delovna skupnost imenovala komisijo, da pripravi osnutek sporazuma o delitvi OD za svojo rabo.

Sprašujemo se: Kaj je storila vaša komisija na osnovi načelnih stališč, ki jih naštevate?

Prosili smo šole, naj nam sporoče, če so napravile kaj boljšega (naš dopis, št. 294-87/1975 z dne 3. 12. 1975).

Nič nismo dobili. In ob sklepnemu predlogu članka se sprašujemo:

— Ali je šola, ki je predlagala, kar stoji zapisano v članku, to tudi sprejela?

— Ali se vsi učitelji strinjajo z lestvico, ki jo predlagate?

— Ali ima šola konkretno rešitev za 30. in 33. člen samoupravnega sporazuma?

— Ali je šola sprožila postopek za spremembo sporazuma?

— Ali je sprožila ustavni spor, do česar ima polno pravico, če že ne kar dolžnost, ko vidi, da so se stvari tako nepravilno razpletle in zapletle?

Strinjamo se, da je treba napraviti boljše. To tudi iskreno želimo in smo zato tako zapisali — ne samo enkrat.

Prosimo, objavite rešitve, ki bomo z njimi vsi zadovoljni. Samo malce je treba upoštevati, da gre za nov sporazum in ne za krpanje starega.

Nismo strokovno usposobljeni za svoje delo

Čudni so taki očitki, saj imamo diplome učiteljske, opravljene enoletnega pedagoškega tečaja, končano gimnazijo in enoletno pedagoško izpopolnjevanje, štiri ali pet let učiteljske, nekateri pa še eno leto pripravljalnice — kakor smo jo takrat imenovali.

Vprašamo se, zakaj ljudje v isti stroki s tako različnim profilom izobrazbe? Odgovor je bil pred leti, še bolj pa po osvoboditvi, vsem jasen — družba je potrebovala učiteljev. Partizan je opravil pedagoški tečaj; mlajši — večina udeleženci NOB pa smo se s pospešenim šolanjem usposobili za zahtevno družbeno delo — vzgojo in izobraževanje. Še leta 1952 nas je na prva delovna mesta razporejal republiški odlok. Ne spominjam se, da bi takrat skušal mlad učitelj oporekati, češ da ne bo šel na delovno mesto v najbolj prometno oddaljenem kraju. Podružnične šole so bile povsem zasedene. Danes je slika drugačna. Obšolska dejavnost in delo zunaj šole sta zahtevala ogromno časa in razdajanja moči. Bili smo mladi in vsemu kos. Iz leta v leto nas je veliko poučevalo po ves dan, po dva razreda (enega brezplačno, pozneje z minimalnim povprečnim dodatkom), predmetno na nekdanji nižji gimnaziji in pozneje v višjih razredih osemletne osnovne šole. Bili smo predani družbi in dobri kolegi na šolah. Koliko tisoč otrok je šlo skozi naše roke! Veliko od teh jih je danes na vodilnih položajih z ustrezno izobrazbo. Morda se vi — naši nekdanji učenci zavedate, da so vas usposabljali ljudje, ki so takrat imeli ustrezno strokovno izobrazbo. Le kako so jo lahko dosegli? Družba jih ni tako nujno potrebovala, zato so se lahko dlje časa šolali. Ne smemo biti nekritični — tudi nam je družba dodatno omogočila študij na pedagoški akademiji. Večina se nas je vpisala na izredni študij in ga nekje na začetku ali na sredi opustila. Zakaj? Družina, ki smo si jo ustvarili in služba, ki zahteva nenehno strokovno izpopolnjevanje — oboje terja svoj čas; moči nam pešajo, pa tudi boleznj nam ne prizanašajo.

Na minulo delo smo danes pozabili. Mlajši kolegi pravijo na naše tarnanje, da je bilo takrat pač tako in da niso krivi, da so povojna generacija. Za bolezenski dopust je težko dobiti nadomestilo v razredu, ker so tudi oni utrjeni in potrebni počitka. Tako se dogaja čedalje pogosteje, da poučujemo s povišano temperaturo, gripo ali gnojno angino; da o živčnih obolenjih niti ne govorimo.

Kdaj in zakaj so nam razveljavili naše diplome, bi radi zvedeli.

V samoupravnem aktu „pravilnik o delitvi osebnih dohodkov delavcev“ naše šole — leto 1975 govori uvodni člen dobesedno tako: „Osnove in merila za delitev sredstev za osebne dohodke se v pravilniku določijo tako, da se z njimi zagotovi: Dosledno uveljavljanje načela nagrajevanja po delu.“

Ali je to uresničeno s točkovno vrednostjo pravilnika, ko smo dobili za enako strokovno delo v letu 1975 po okrog 800.000 S-din manj ali drugače povedano — za dve mesečni plači učitelja s končanim učiteljskim z 20 do 25 let službe manj.

I. skupina z diplomom učiteljskega do leta 1968:

osn. šola	nižja gimn.	višja gimn.	ped. tečaj	U	PA	dosežena izobr.
1. 4 leta	NOB	—	1 leto	—	—	dipl. U
2. NOB	3 leta	—	—	4 leta	—	dipl. U
3. 4 leta	4 leta	4 leta	1 leto	—	—	dipl. U
4. 8 let	—	—	—	5 let	—	dipl. U

II. skupina z diplomom PA po letu 1968:

5. 8 let	—	4 leta	—	—	2 leti	dipl. PA
----------	---	--------	---	---	--------	----------

Razlika med tistimi, ki smo znali ceniti delo in še nismo izgubili smisla za požrtvovalnost in solidarnost, je v izobrazbi kar precejšnja — tudi 8 let v prvi skupini. Razlika med sodobnimi kolegi in določenim profilom starejše generacije pa le eno leto.

Toliko hrupa za prazen nič — pa vendar „nič“, ki je zelo zelo drag!

IN REŠITVE?

TRDIM: V šolo smo uvedli NEUSTAVNO NAČELO: ZA ENAKO IZOBRAZBO ENAKO PLAČILO (v USTAVI SFRJ pa piše, da uživa sadove svojega dela „VSAK PO SVOJIH SPOSOBNOSTIH — VSAKEMU PO NJEGOVEM DELU“ — nava- jam iz II. pogl. tem. načel, prim. še 1. odstavek 11. člena, 2. odstavek 15. člena, 16. člen, 20. člen, itd.).

DOKAZ TRDITVE — KAKO JE V RESNICI:

1. V dvosmiselni sistemizaciji delovnega mesta učitelja razrednega pouka: učitelj (z učiteljskim) ALI učitelj (s PA).

2. V protislovju, ki so v samoupravnem sporazumu (glej PD, 9. 5. 1975): „A: 14. člen — prva alineja:

ljiščem z 20 do 25 let službe manj.

Če nam je v prejšnjih letih samoupravni sporazum določil položaj delavca z višjo strokovno izobrazbo in nam za leta službe odbijal določen odstotek OD, je to znašalo okrog 30.000 S-din na mesec, sedaj pa kar okrog 70.000 S-din.

Pa nam očitajo kruhoborstvo! Zelo zanimivo! Nastane vprašanje, kako to, da se do pred nekaj leti ni spomnil nihče izmed učiteljev s tako različno izobrazbo, da bi morali osebni dohodek med učitelji zaradi izobrazbe klasificirati. Uresničili smo načelo: Za enako delo — enako plačilo! Poglejmo to v številkah:

osn. šola	nižja gimn.	višja gimn.	ped. tečaj	U	PA	dosežena izobr.
1. 4 leta	NOB	—	1 leto	—	—	dipl. U
2. NOB	3 leta	—	—	4 leta	—	dipl. U
3. 4 leta	4 leta	4 leta	1 leto	—	—	dipl. U
4. 8 let	—	—	—	5 let	—	dipl. U

II. skupina z diplomom PA po letu 1968:

5. 8 let	—	4 leta	—	—	2 leti	dipl. PA
----------	---	--------	---	---	--------	----------

Razlika med tistimi, ki smo znali ceniti delo in še nismo izgubili smisla za požrtvovalnost in solidarnost, je v izobrazbi kar precejšnja — tudi 8 let v prvi skupini. Razlika med sodobnimi kolegi in določenim profilom starejše generacije pa le eno leto.

Toliko hrupa za prazen nič — pa vendar „nič“, ki je zelo zelo drag!

IN REŠITVE?

TRDIM: V šolo smo uvedli NEUSTAVNO NAČELO: ZA ENAKO IZOBRAZBO ENAKO PLAČILO (v USTAVI SFRJ pa piše, da uživa sadove svojega dela „VSAK PO SVOJIH SPOSOBNOSTIH — VSAKEMU PO NJEGOVEM DELU“ — nava- jam iz II. pogl. tem. načel, prim. še 1. odstavek 11. člena, 2. odstavek 15. člena, 16. člen, 20. člen, itd.).

DOKAZ TRDITVE — KAKO JE V RESNICI:

1. V dvosmiselni sistemizaciji delovnega mesta učitelja razrednega pouka: učitelj (z učiteljskim) ALI učitelj (s PA).

2. V protislovju, ki so v samoupravnem sporazumu (glej PD, 9. 5. 1975): „A: 14. člen — prva alineja:

1968 veljala diploma učiteljske kot edina verficirana izobrazba.

Torej učitelj z učiteljskim (saj so šele tedaj prišli prvi diplomanti PA za razredni pouk). Do tedaj so se delovna mesta lahko sistemizirala le z učiteljem (z diplomom učiteljske).

5. V skrajni poenostavitvi plačevanja učiteljev na šolah, ki se ločijo le:

a) PO IZOBRAZBI (končano učiteljske, PA, fakulteta)

b) PO MINULEM DELU (minimalno do 12 % lastne osnove)

c) PO OBSEGU DELA LE ZUNAJ POUKA (razne zadolžitve)

d) PO TEM, DA NE DOBE DODATKA NA CENTRALNI ŠOLI in DODATKA NA PODRUŽNICAH;

ZATO TRDIM:

1. a) DELO IN NEDELO se enako PLAČUJE,

b) NE NAGRAJUJE SE USPEH POSAMEZNEGA UČITELJA PRI POUKU,

c) PLAČUJE SE IZOBRAZBA (največje razlikovanje).

2. Sprašujem se, kaj je z USTAVNIM NAČELOM NAGRAJEVANJA PO VLOŽENEM (ŽIVEM) DELU.

PREDLOG REŠITVE:

Sedaj se izloča za „nagrajevanje po uspehu“ 2 %, ki pa se vsakemu vračata po načelu vsakemu njegova 2 %. To gotovo ni rešitev, saj se nagraduje delo in nedelo enako. Zato moramo izdelati merila za nagrajevanje po doseženem uspehu, ki morajo omogočati, da bo dober učitelj (z učiteljskim) presegel slabega učitelja (s PA) — ob istem številu let delovne dobe. Le to bo nagrajevanje — vsakemu po njegovem delu.

V sistemu svobodne menjave dela za uresničitev sedanjih problemov ne bi potrebovali dodatnih sredstev za OD, ampak bi morali ta pravilneje prerazporediti, da se odpravi plačevanje in uvede nagrajevanje.

Menim, da so šolski kolektivi zašli ob tem v tolikšne težave in osebna nasprotja, da je nujna pomoč družbenih sil zunaj šole, da se problemi in protislovja preoblikujejo v novo kvaliteto, ki bo ob nagrajevanju po delu (2. alineja 14. člena samoupravnega sporazuma: „da je delitev osebnih dohodkov urejena tako, da spodbuja interes delavcev za uspešno delo“) rodila boljše pedagoške rezultate. (Učitelji smo v šoli zaradi vzgoje in izobraževanja učencev!)

a. a.

ODGOVOR:

Vidite, natančno ste opisali, kako smo postajali učitelji in zakaj tako. Končni rezultat tega našega po letih in kakovosti zelo različnega nastajanja pa je diploma, ki nam daje pravico, da poučujemo v prvih štirih razredih osnovne šole. Ko smo opravili diplomu, smo postali vsi učitelji. Razlikujemo se le po kakovosti, toda tako je povsod. Nismo vsi ljudje enaki. Poznamo učitelje tečajnike, ki nimajo za seboj kaj prida študijskih let, po vaših izračunih, pa so odlični učitelji in narobe: imamo učitelje, ki po vaših tabelah naberejo še in še let, pa ne bi bilo škode, če bi se takoj zaposlili drugje. Od človeka je odvisno in od dela, ki ga opravlja, predvsem pa od tega, kako ga opravlja. Ta „kako“ pa lahko uredi le vaš samoupravni sporazum o notranji delitvi OD. To je torej bistvo novosti in ustavnih sprememb na področju delitve.

Vaše analize samoupravnega

sprašujete — odgovarja skupna komisija — sprašujete

sporazuma so dokaj zapletene in izhajajo iz zmote, da s samoupravnim sporazumom, ki ga je izdelala in uskladila naša skupna komisija, delite osebnih dohodkov doma. To odpravite, pa uredite tako, da bo pravično za vse. „Doma“ — to je v šoli. Ocenite tudi dela in ne le to, koliko let se je kdo izobraževal. Tisto:

Učitelj z učiteljskim 360 točk + 12 % (minulost delo) = 43,2 točk je skupaj 403,2 točk, pa ni točno, ker se 12 % za minulo delo ne dodaja k 360 točkam, temveč se najprej odvzame in nato dodaja. Tako potem ni nič več primerljivo, ker izhajate iz napačnih predpostavk.

Pa še to: marsikaj je premis-

leka vredno, kar ste napisali, toda večino morate rešiti doma. Od zunaj vam ne bodo pomagali in samo upamo lahko, da se kdo česa takega ne bo spomnil. Ustavne pravice, da sami razpolagamo z rezultati svojega dela, si ne bi radi pustili vzeti. Vsaj večina ne. Če kje to že poskušajo, morajo računati z odporom večine.

Učitelj in družbeno priznanje njegovega dela

Vsakogar, ki se je odločil za poklic učitelja, bodisi za delo na osnovni, srednji, višji ali visoki šoli, je pri tem gotovo vodilo nagnjenje, da bo delal z ljudmi; ljubezen do otrok in mladine. Učiteljski poklic je lep, lep za slehernega, ki ga opravlja z vsem srcem in odgovornostjo do otrok, družbe in staršev, ki so mu mlade zaupali. Učitelj je tisti, ki pomaga uresničevati in spodbujati naprednejši vzgojno-izobraževalni proces in študij. Celodnevna osnovna šola, reformirane srednje šole in reformni proces našega visokega šolstva — vse to in še marsikaj bi moralo prevzeti zlasti prosvetne delavce, saj prosvetni delavec dejavno pomaga premagovati probleme, ki nastajajo v družbi. Uveljavlja se in sodeluje pri razvijanju samoupravnih odnosov, dela v samoupravnih organih, v raznih komisijah, strokovnih aktivih, skratka, je pomemben kulturni in politični dejavnik v kraju ali v krajevni skupnosti. Šola je družbena ustanova, zato mora biti kulturno in politično žarišče okolja, ki v njem živi. To niso majhne naloge. Šolski kolektivi so čestokrat pobudniki raznih kulturnih, političnih in drugih družbeno pomembnih akcij na svojih območjih. Delegat — prosvetni delavec je tisti, ki s svojo dejavnostjo pomaga reševati razna pomembna vprašanja. Prosvetni delavec — sindikalni funkcionar prispeva k uresničevanju delavčevih pravic na tem področju. Učiteljska stroka sta vzgoja in izobraževanje mladih za socialistično samoupravno družbo. Širše družbenopolitične naloge zahtevajo od nas prosvetnih delavcev veliko. Menim, da jih opravljamo z vso odgovornostjo.

V začetku šolskega leta dobi vsakdo izmed članov kolektiva razred in druge obšolske dolžnosti, ki zahtevajo od učitelja veliko moči in časa. To so vodenje pionirske in mladinske organizacije, Rdečega križa, obveznosti pri vodenju raznih krožkov in podobno. Da bi pomagali učencem, ki se teže učijo, sodelujemo tudi pri dopolnilnem delu in načrtujemo, kako bomo organizirali dodaten pouk itd., proslave in druge prireditve.

Veliko je nalog, ki jih opravlja osnovnošolski učitelj — a kakšno je družbeno priznanje? Vsi učitelji so pripravljani delati — vendar delati za priznanje — tudi materialno. Resnično: osnovnošolski učitelj je vedno tisti, ki naj bi živel od idealov. Postal je realist in prav je tako. Tudi njegovo geslo naj bi postalo: „Za dobro delo — ustrezno plačilo“. Plačajmo po delu, seveda pa ne smemo pri tem zanikati izobrazbe. Menim, da je učiteljevo delo v osnovni šoli po sedanjih pravilnikih o osebnih dohodkih preizkušeno ovrđeno. Usposobljeni smo bili za delo v osnovni šoli, in če je družba menila, da ta profil ne ustreza več, bi nam bila morala omogočiti, da dvignemo raven izobrazbe. (Morda pa smo jo s samozavedanjem in ob delu?)

Osnovna šola zaposluje učitelja z učiteljskim (štiriletnim ali petletnim), učitelja, ki je končal višjo pedagoško šolo in pe-

дагоško akademijo, profesorja s fakultetno izobrazbo in še strokovne učitelje, na primer, za telesno vzgojo. Spekter profilov. Prav je, da so delavci, ki delajo na osnovni šoli, čimbolj izobraženi, vendar bi morali v prihodnje računati na bolj enoten profil — tak, ki bo izobrazbeno, metodično, didaktično in pedagoško ter organizacijsko sposobni delati z otrokom, starim od 6 do 16 let. Učitelj, ki bo tudi psiholog in sociolog (ne mislim specializacije). Mislim, da bo v tem primeru, ko bo postal učitelj mentor in organizator dela mladih, rasla tudi raven vzgojnih in izobraževalnih uspehov.

Če bo dobivala družba bolj vzgojene in izobražene ljudi, bo bogatejša in bo imela prav gotovo večje možnosti za napredok. Učitelj vzgaja in izobražuje — oblikuje delavca samoupravljalca. Tok življenja in napredka v svetu in pri nas je tako nagel, da moramo tudi mi dajati več in vsestransko oblikovati otrokovo osebnost, če hočemo pripraviti človeka za srečen jutri.

Učitelj se izobražuje ob delu, na aktivih — strokovnih in političnih, raznih seminarjih, hospitacijah in ob strokovni literaturi. Marsikdo, in teh ni malo, je končal pedagoško akademijo kot izreden študent, razne tečaje itd. Drugi spet trošijo moči za honorarno delo — seveda še po rednem delu. Ali ni to izčrpavanje? Zanimivo bi bilo izdelati anketo o honorarnem delu prosvetnih delavcev — ne mislim tistih, ki „morajo“ to delati (mislim na osnovnošolske učitelje), zato ker na šoli manjka učiteljev. Najbrž slutimo odgovor, ki bi ga na vprašanje dobili.

Če pomislimo nekoliko na druge poklice, ugotovimo razne nazive. Pri nas učiteljih si pa vedno „učitelj“ — od začetka službovanja do upokojitve. Torej v 35 ali 40 letih nikakega napredka, ki bi ga družba priznala vsaj z nazivom. O tem je že bilo nekaj razmišljanj, nikogar pa ni bilo, ko bi bilo treba kaj storiti v prid učitelju.

Učitelj je prišel iz učiteljskega na vas, poln optimizma. Poučeval je morda celo kombiniran oddelek, vodil mladinsko organizacijo v vasi, pripravljali politične sestanke, kulturne prireditve, preskusil svoje govorniške sposobnosti ob proslavah državnih praznikov, vodil pevski zbor, folklorno skupino, organiziral razne tečaje za mlade gospodinje in kmete. Ker ni bilo kadra, je kot učitelj poučeval kak predmet na nižji gimnaziji 10 ali več let, pa za to nima priznane niti polkvalifikacije učitelja ali predmetnega učitelja. Če delavec opravlja kako delo uspešno več let, si pridobi polkvalifikacijo. Kaj pa učitelj? Verjetno je po vsej Sloveniji veliko takih, ki so delali na strokovno zahtevnejših mestih, pa za to niso dobili priznanja. (Op.: Mnogi njihovi učenci so danes strokovnjaki in edino to je do danes njihovo prijetno zaželenje; da so napravili vse, čeprav za predmet niso bili posebej strokovno usposobljeni.)

Danes je tak prosvetni delavec plačan za težko in družbeno odgovorno minulo delo kot učitelj. Menim, da vsi vemo,

kakšen je učiteljev mesečni osebni dohodek. Če je to prav, naj presodijo bralci sami. Verjetno je med njimi mnogo takih, ki jih tarejo podobni problemi. Ali jih skupno ne bi mogli rešiti? Seveda, če bi pri tem pomagala vsa družba.

Ljudje ne odhajajo iz prosvetnih vrst zato, ker si niso izbrali pravega poklica ali zaradi novih in novih nalog, ki se pred osnovnošolskega učitelja postavljajo, marveč zaradi perečih in nerešenih problemov v osnovnem šolstvu sploh. Problemi zahtevajo nujno rešitev. Družba bi se morala zavedati, da sestavlja prosvetne vrste več tisoč prosvetarjev (samo osnovnošolskih manj); da predstavljajo kapital, ki je edini sposoben poganjati kolo napredka, da je edino izobražen človek porok razvoja samoupravljanja in socializma.

Če hočemo dobiti iz osnovnih šol vsestransko pravilno oblikovane in razgledane ljudi — prihodnje samoupravljalce, mora začeti tudi družba prosvetnega delavca ali njegovo delo bolj upoštevati in vrednotiti. Ne mislim le delo v razredu, marveč tudi vse druge obšolske dejavnosti, ki pripomorejo k razvijanju lastnosti, ki naj bi jih imel mladi rod, to pa je, da bi bil vzgojen, izobražen, kulturn, delaven, predan domovini in socializmu in bi imel pravičen pogled na svet in dogajanja v njem in še mnogo drugih pozitivnih lastnosti. Vse to bi moral biti naš skupni smoter.

JULIJANA HOČEVAR

ODGOVOR

S tem člankom sicer ne vemo prav, kaj naj o njem kot komisija rečemo. Mnogo misli, mnogo resnice in polresnice, mnogo razočaranj in mnogo stvari, ki bi o njih lahko še kakšno rekli. Toda tisto o polkvalifikaciji se menda nanaša na 30. člen sporazuma. Mislimo; da bo takrat, ko bodo uveljavljeni nazivi, marsikaj narejeno tudi za to, kar želite nakazati. Samo: 30. člen na nek način prav učitelju s srednjo izobrazbo omogoča, da za enako dobro opravljeno delo dobi enako ali vsaj približno enako plačilo, kot predmetni učitelj. Doma, to je v šoli, se bo treba pomeniti, kako boste to uredili. Ko bodo v javni razpravi osnutki o nazivih, prosimo, da se oglašite s pripombami in prispevate k uresničevanju ciljev, za katere se zavzemate vi osebno in vaš kolektiv, toda — na pravi naslov.

Spoštovani,

sem študentka pedagoške akademije Maribor, skupine za razredni pouk. Ne priznam vedno rada, kaj študiram, ker nas predmetne skupine na akademiji gledajo nekoliko zviška. Same sicer nimamo občutka, da bi bilo naše delo manj vredno. Mislimo, da bomo morale za diplomu prav tako garati kot predmetne skupine. To, ali smo na pedagoški akademiji pomembna skupina ali ne, nas pravzaprav še najmanj skrbi. Naš resničen problem je, kako nas bodo sprejeli na šolah.

Pred tedni nas je presenetila sošolka, ki se je sredi semestra izpisala. Hotele smo vedeti, zakaj ga je tako polomila. Povedala nam je, da se učitelji na šoli, kamor naj bi odšla službovat, pošteno prepirajo. Dobro, prepri so v vseh kolektivih, smo jo tolažile. Pa nam je razložila, da so spor povzročili učitelji razrednega pouka s srednjo izobrazbo — učiteljskim, ki zahtevajo, da se njihov osebni dohodek izenači z osebnimi dohodki razrednih učiteljev z višjo izobrazbo — s pedagoško akademijo. Sošolka je končala gimnazijo in se sedaj zaposlila v enem izmed mariborskih podjetij. Osebni dohodek ima primeren srednji izobrazbi. Zato ni hotela še dve leti dodatno študirati, da bi potem imela tak dohodek, kot učitelji z učiteljskim.

Po tem dogodku so mnoge kolebale, ali naj se sploh študirajo ali pa naj posnemajo sošolko. Večina nas je ostala pri prvotnem sklepu: nismo se zdale študija in izpitov na koncu semestra. Skupaj smo študirale, si pomagale in ob močno skrajšanih nočeh opravile pogoje in tudi nekaj drugih izpitov. Počitnic si skoraj ne moremo privoščiti. Pa se zaradi tega ne jezimo. Vedno si ponavljamo, da bomo navsezadnje po dveh letih in pol vendarle učiteljice. No, pa smo zopet tam. Kaj bo po dveh letih in pol? Za službe verjetno ne bo problemov. Bojimo se le kolektivov in starejših učiteljev, ki se lahko vsak trenutek hvalijo, da so praktiki. Priznam, da je vsak začetek težak. Tudi naš bo. Če bomo pred kritičnimi očmi praktikov pobegnile z besedami, da skozi teorijo spoznaš najboljšo prakso, na koga se bomo pa obrnile, če se bo pri našem delu res kaj zataknilo? Na praktike se ne bomo mogle. Že zaradi tega ne, ker se bodo potem spraševali, kaj nas je pedagoška akademija sploh učila in s čim si zaslužimo boljše osebne dohodke.

Učiteljica bom postala zato, ker me veseli delo z otroki. Če bi se ozirala na osebne dohodke, se za to delo ne bi nikoli odločila. Morda se vam ne bo zdelo prav, da že kot študentke mislimo na denar. Toda, saj veste, da so študentski žepi vedno prazni. Priznam, da na to ne bi nikoli mislila, še manj pa o tem pisala, če ne bi zasledila sporov med učitelji tudi na šoli v domačem kraju. Zato me zanima, če bomo imeli učitelji razrednega pouka res izenačene osebne dohodke. Prosila bi vas, da bi glede na možnosti odgovorili na to vprašanje, saj boste z odgovorom gotovo pomirili precej sporov. Tudi moje kolebajoče sošolke bodo raje in z večjim veseljem študirale. Morda bi jih lahko spodbudili tudi s pojasnilom, zakaj naj bi bila razredna skupina manjvredna, če v resnici ni tako.

MAJA KRIVOGRAD

ODGOVOR:

Veseli nas, da se je oglasila k besedi tudi študentka — naša skorajšnja kolegica. Odsev, ki ga povzročajo nekateri učiteljski kolektivi se, kot je videti, ravna po obojnem zakonu. Če k temu še prištejemo, da se naša „svetloba“ včasih razblini, še preden dospe na gladko zrcalno ploskev študentovskega idealizma, ki veje iz pisma tovarišice Maje, se ne čudimo kolebanju in strahu pred praktiki, kritičnimi očmi prihodnjih kolegov in vsemu, kar jih čaka.

Brez strahu, tovarišica Maja! Ni povsod tako, kot se tu in tam sliši, pa tudi ne tako, kot se govori in včasih napiše. V večini šol se dela to, zaradi česar ste se odločili za poklic.

Vprašanja o večvrednosti ali manjvrednosti razrednega učitelja nihče, ki resno razmišlja, ne postavlja na osnovi višine „plače“. Če je namreč delo tisto, kar opredeljuje položaj človeka v združenem delu, potem nas pač ne sme motiti, če nekdo na nekem delovnem mestu, ki opravlja enako delo, pa ima npr. srednjo izobrazbo, dobi enak osebni dohodek kot

tisti, ki ima višjo izobrazbo. O tem smo napisali več že v uvodu in v pripombah k člankom.

Da bi laže razumeli, za kaj pri novostih gre, povzemamo iz naših pojasnil šolam tole:

„Iz 61. člena zakona o osnovni šoli je izveden sklep, da sta na osnovni šoli dve delovni mesti učiteljev:

a) učitelja za razredni pouk in b) učitelja za predmetni pouk.

Za zasedbo delovnega mesta razrednega učitelja se zahteva dokončano učiteljske ali pedagoške akademije, za zasedbo delovnega mesta predmetnega učitelja pa dokončana pedagoška akademija ali druga ustrezna višja ali visoka šola pedagoške smeri.

Učitelji po novem torej niso več „plačani“ samo po izobrazbi, temveč naj bi si prisvajali osebni dohodek na osnovi dela, ki ga opravljajo na delovnem mestu. Izobrazba je torej le pogoj za zasedbo delovnega mesta in ne edino merilo za „višino OD“.

V 30. členu samoupravnega sporazuma pa je poleg prvega

odstavka še drugi, ki je pomemben in se glasi:

Rešitve v samoupravnih aktih udeležencev morajo spodbujati k izobraževanju delavcev.

Vsaka delovna skupnost ima torej dolžnost, da v svojem internem sporazumu o delitvi OD poišče rešitev, ki bo spodbujala študij, izobraževanje in kakovost učiteljevega dela.

Ko se torej šole lotevajo reševanja 30. člena, bodo najbrž morale pomisliti tole: Ali je res, da vsi učitelji na šoli enako kakovostno delajo in ali imajo merila za merjenje kakovosti?

Vemo, da meril za merjenje kakovosti učiteljevega dela za sedaj še ni, pa tudi to, da je kakovost učiteljevega dela lahko zelo različna.

Dokler pa ni meril, kakršna potrebujemo, moramo uporabiti tisto, kar smo zagovarjali vsi brez izjeme do včeraj, ko smo trdili, da kakovost učiteljevega dela raste z delovnimi izkušnjami, torej z leti službe in z izobraževanjem na delovnem mestu. Toliko časa, dokler ne dobimo drugih boljših meril za ugotavljanje kakovosti dela, pa ravnajmo po dogovoru: uporabljajmo staro prakso, prilagajmo novim ustavnim načelom in sporazumu.

Mislimo, da so ljubljanske šole našle primerno rešitev za uresničevanje 30. člena. Opozorili bomo nanjo, da bi pomagali pri razmišljanju:

22. člen samoupravnega sporazuma o delitvi osebnih dohodkov delavcev v osnovnih šolah v Ljubljani je 30. člen samoupravnega sporazuma razrešil takole:

Delavcu, ki ima nižjo strokovno izobrazbo ali strokovno usposobljenost, kot se zahteva na delovnem mestu, na katerem dela, ali dela na delovnem mestu, kjer se zahteva izobrazba alternativno in je opravil strokovni izpit, se odbije, če ima:

nad 30 let delovnih izkušenj 6 točk (dodatek 54 točk)

nad 25 let delovnih izkušenj 18 točk (dodatek 42 točk)

nad 20 let delovnih izkušenj 30 točk (dodatek 30 točk)

nad 15 let delovnih izkušenj 42 točk (dodatek 18 točk)

do 15 let delovnih izkušenj 60 točk

od razlike med številom točk med zahtevano in njegovo resnično izobrazbo.

Dodatek se lahko prizna samo za eno stopnjo izobrazbe.

Iz psiholoških razlogov so se šole odločile, da odbitek spreminijo v dodatek k izobrazbi, ki jo nekdo ima. Dodatki se dodeljujejo glede na delovna mesta, ki jih učitelji zasedajo.

Morda bi kazalo dopolniti ta člen še z določili, da dodatek ni podvržen zgolj avtomatizmu in da lahko šola priznavanje kakovosti zadrži ali pospeši, če ugotovi, da je učiteljevo delo kakovostno slabše ali boljše.

Menimo, da je rešitev skladna s 30. členom, kajti:

1. upošteva od vseh priznanih načel, da kakovost učiteljevega dela raste tudi „z leti službe“;

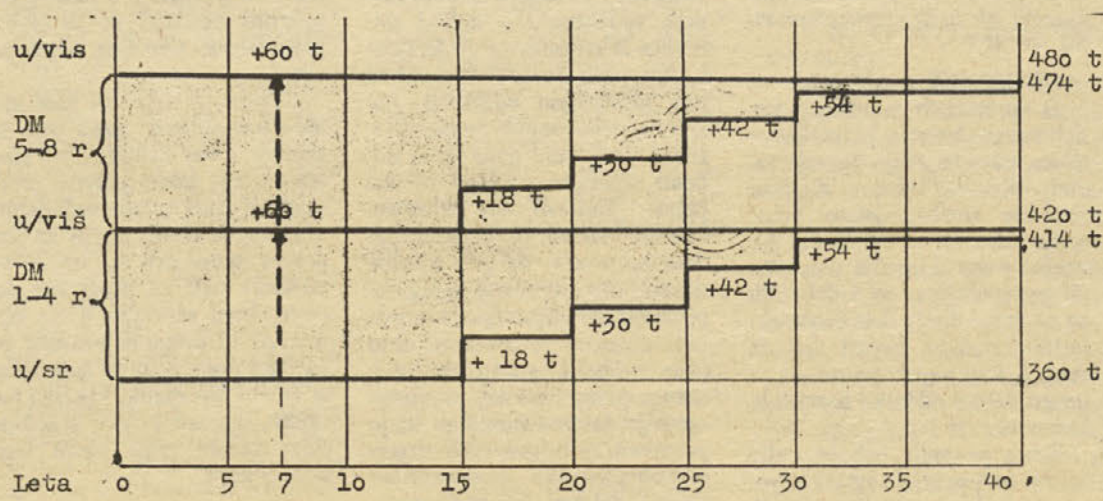
2. delavca spodbuja k izobraževanju.

Ta usmeritev je še posebno jasna za prvih 15 let delovnih izkušenj. Takrat je delavec mlad in poln energije, zato se bo najbrž potrudil, da bo čimprej dosegel višjo stopnjo izobrazbe, kot jo ima, kajti takoj ko bo diplomiral, bo dobil 60 točk več kot prej.

Če ne študira, bo po 15 letih dobil še 18 točk, kar je 30 % od 60 točk in nato vsakih 5 let: 30 točk, 42 točk in po 30 letih 54 točk k izobrazbi, ki jo ima.

Morda bi bilo prav, da po 30 letih dela dobi celo 60 točk, in se tako povsem izenači s tistimi, ki je študiral. To je možno, toda v Ljubljani so se odločili tako, kot je povedano.

Mislimo, da so ljubljanski šolniki ravnali prav. O tem nas lahko prepriča tudi grafični prikaz aplikacije 30. člena:

Grafični prikaz aplikacije 30. člena

sprašujete — odgovarja skupna komisija — sprašujete

Če se učitelj vključi v študij in diplomira npr. po 7 letih, takoj pridobi 60 točk. Stimulacija za študij (črtkano polje) je očitna na začetku delovne dobe.

Zaradi poenostavitve je v grafikonu prikazana točkovna vrednost 360, 420 in 480 točk, kar je izhodišče za vrednotenje poklica po AODM.

Sfrafirani del grafikona kaže stimulacijo za študij, ki vzporedno s izkušnostjo po letih, torej s kvaliteto dela, popušča in se zmanjšuje. Menimo, da je to prav in pravično še posebej, če upoštevamo, da so starejše generacije učiteljev imele manj možnosti za študij. Včasih niso imeli niti pravice do študija, ker bi sicer ostale šole brez učiteljev, saj je bilo treba poučevati in še družbeno-politično delati.

Model je torej tu. Če najde kdo boljšega in bolj utemelje-

nega, naj ga razloži in pokaže. Mislimo, da ga bomo vsi z veseljem pozdravili in sprejeli.

Tako lahko vidite, da boste takoj ob nastopu službe imeli OD, kot ga pričakujete na osnovi izobrazbe, ki jo boste pridobili. Do 15 let službe bo vse tako, kot želite in brez tistega, kar vas moti. Kot vidite, se pripravljajo spremembe, ki jih boste pomagali v tem času uveljaviti. Trdno smo prepričani, da se bodo zadeve kmalu uredile. Čimprej bodo spreminjeni predpisi in čimprej se bodo prenehali prepripi v posameznih zbornicah ter se spremenili v konstruktivno ustvarjalnost tudi na področju delitve, toliko bolj bo za naš poklic in njegovo tako zaželeno družbeno priznanje. Toda: „Vsakdo je svoje veljave kovač“, pravi malce modernizirani stari slovenski pregovor.

Rad bi vam povedal

Dve leti in pol sem preževal po ljubljanskih podstrešjih, ko sem študiral na pedagoški akademiji, namesto da bi šel poučevati kot drugi sošolci z učiteljskega. Verjel sem namreč, da je profil osnovnošolskega učitelja — predmetni učitelj in da bom s srednjo šolo, torej pomanjkljivo izobrazbo, zaslužil manj. Opravi sem goro izpitov, diplomiral, izgubil dve leti in pol službene dobe in 30 mesečnih plač. Bojim se, da tega denarja ne bom mogel nadoknaditi z razliko, ki mi jo priznavajo zaradi višje izobrazbe, vseh 40 let do upokojitve.

Doslej nisem razmišljal, da opravljamo enako delo za neenako plačilo. Mogoče ima tisti tovariš prav. Ampak potem opravljajo enako delo tudi srednješolski in visokošolski učitelji. Vsi stojimo za katedrom, učimo in vzgajamo. Pa tudi propadli študenti in vsi, ki nimajo potrebne izobrazbe, pa pomagajo reševati kadrovske težave po šolah. Če gre res za enako delo.

Spremembe na boljše zahtevajo žrtve. Tako so prizadeti tudi upokojeanci, ki so se upokojili s 35 leti, ko je bila to še polna delovna doba, po novem zakonu pa prejema pokojnino kot oni z nepolno delovno dobo.

Ali bomo vztrajali pri predmetnem učitelju za osnovno šolo in bodo tovariši z učiteljskim brez krivde krivi ali pa ne vprašujemo po učiteljski izobrazbi. Včasih je bilo dovolj, da je bil učitelj pismen.

Vaš
B. V.

Nekateri mislijo...

Nekateri mislijo, da ni nobene razlike med delom na nižji in višji stopnji v osnovnih šolah. To sploh ne drži. Med razrednim in predmetnim poukom so velike razlike. Naj jih omenim samo nekaj:

Razredni učitelj poučuje samo v enem razredu, zato mora spoznati samo 30 učencev in jim prilagajati (individualizirati) pouk. Predmetni učitelj na predmetni stopnji hodi iz razreda v razred in poučuje množico učencev. Matematik, ki ima največ ur, poučuje v petih razredih, torej kakih 150 učencev, pri predmetih, ki so po eno uro tedensko, pa mora učitelj poučevati v dvestih razredih in spoznavati tudi do 600 učencev. Pismeni izdelki in testi, ki jih imamo pri vseh predmetih, so dosti obširnejši in bolj zahtevni. Višja strojna stopnja učencev in njihova večja zahtevnost zahtevata tudi več od učitelja. Tudi v vzgojnem pogledu je delo s pubertetniki težje kot delo v nižjih razredih. Torej zagotovo ne gre za enako delo in različno plačilo. Če plačujemo po delu, so razlike med učiteljem na razredni stopnji in učiteljem na predmetni stopnji.

Lep pozdrav!
S. G.

ODGOVOR:

Kot vidite, gre do razmišljanja tudi v drugačno smer. Počasi, prav počasi se utrjuje misli, ki uhajajo modelu „kačurstva“ in prehajajo v novi čas.

Spoznanje, da s sentimentalnostjo kaj prida ne rešiš, se morda že prebija v ospredje razreševanja težav in problemov.

Spoštovana urednica,

ob sestavku tovariša Stanka Tomažiča, ki je bil objavljen v Prosvetnem delavcu dne 6. februarja, se mi je zlasti ob stavku „ob kuverti se sprašujem, kje sem naredil napako pri svojem delu“, z enako jasnostjo kot nekdanji Martinu Kačurju porodilo dokončno spoznanje o moji napaki.

Storila sem jo tistega dne, ko sem se vpisala na pedagoško akademijo — oddelek za razredni pouk. Želela sem sicer študirati predmetno, toda predmeta, ki sem ju želela študirati, je že študiral kolega na šoli; zato sem se odločila za razredni pouk. Študirala sem v prepričanju, da je moj študij prav tako pomemben kot študij kolegov na predmetni stopnji. Kmalu sem spoznala svojo zmoto. Kolegi so študirali, ker je tako terjalo zakon, zato so imeli pravico do skrajšanega delovnega časa ali do večmesečnega dopusta ob polni plači, meni pa to ni pripadalo. Zagrizla sem se v študij in ga uspešno končala. Ob težko doseženi diplomii sem pozabila na nekoliko mačehovski odnos do mojega študija. Na delovnem mestu so me spodbujale besede profesorjev: „Vi, ki ste se po nekajletni praksi vrnili k poglobljenemu teoretičnemu študiju na pedagoški akademiji, boste najboljši učitelj.“ Verjela sem tem besedam, prejela sem isto plačo kot kolegi na predmetni stopnji in bila sem prepričana, da ne nezazneno. Nisem je prejela niti eno leto, ko smo samoupravno postavili razliko med menoj in njimi v osebnih dohodkih, ki naj bi znašala približno po 15 letih 203, po 25 letih 474, po 35 letih pa 609 din mesečno. (Podatki iz PD.)

Ne prepričujte me, da poudarjam „mit o izobraževanju“, trdim le, da je korelacija med izobrazbo in kvaliteto dela enaka tako na razredni kot na predmetni stopnji.

MARIJA KOVAČIČ, Artiče

(v imenu razrednih učiteljev, ki so doštudirali izredno v študijskem centru v Krškem)

ODGOVOR:

Vemo, da se učitelji s pedagoško akademijo na razredni stopnji počutijo zapostavljene in da so prizadeti. Ko smo razmišljali o tem problemu, nismo našli zadovoljivega odgovora in ne rešitve. Menimo, da bo treba urediti zadeve z zakonom o osnovni šoli, ki bo moral rešiti problem delovnih mest na osnovni šoli drugače, kot to nakazuje sedanji 61. člen. To smo povedali že kar prevečkrat, pa tudi napisali smo in narisali.

S kačurskimi prispodobami seveda ne bomo rešili problema. Treba bo v akcijo, to se pravi v konstruktivno premišljevanje, kajti kljub vsemu, kar občutimo, bo treba reči, da vendarle ne živimo v Cankarjevih časih in ne v cankarjanskih podobah svojega časa. Ta naš čas je drugačen. Izziva nas k akciji, sodelovanju in samoupravnemu urejanju družbenih in naših osebnih zadev. Tako tudi trdimo, da vzgajamo druge — to je naše otroke.

Prve dni marca smo dobili na šole točkovnik za delitev osebnih dohodkov, ki ga je s pomočjo predlogov z osnovnih šol izdelala posebna komisija in ga bodo sprejeli kolektivi vseh štirih osnovnih šol v občini Ravne na Koroškem. Natančno namreč obravnava delitev osebnega dohodka učnega osebja na osnovnih šolah.

Dovolite, da ob tem nanizam nekaj misli. Ne bom se spuščala v podrobnosti in ne obdelala vsega. Podčrtala bom le tisto, kar se mi zdi načelno zgrešeno, in to ne le z osebnega, temveč predvsem z družbenega stališča.

1. Izhodišče za delitev osebnih dohodkov na razredni stopnji osnovne šole bi moralo biti delovno mesto razrednega učitelja (tak je naziv v diplomii učitelja s pedagoško akademijo).

Teče že deseto leto, odkar družba izobražuje za nižje razrede osnovnih šol kadre z višjo izobrazbo. Tako stopnja izobrazbe je bila že takrat utemeljena in zahtevana in družba je v tako izobraževanje vložila precej več denarja. In ne le to! Prva leta je ta prehod povzročil velik primanjkljaj učiteljev na nižji stopnji in spomnimo se, da je takrat lahko učil skoraj vsak, kdor je hotel. Zdaj se nam je po velikih naporih (predvsem besednih) posrečilo pritegniti na študijsko skupino razrednega pouka toliko mladine, da kriza ni preveč občutna. V tem času pa je družba finančno in moralno spodbujala učitelje s srednjo izobrazbo, naj se z izrednim študijem ob delu dodatno izobražujejo.

2. V sedanjem točkovniku pa je ta s strani družbe že deset let zaželeni in zahtevani profil učitelja izločen iz svoje kategorije učnega osebja z višjo izobrazbo. Posebej je prizadet takrat, ko ima poleg višje izobrazbe še bogate delovne izkušnje. Tako vrednotenje njegovega dela kaže, da na tem delovnem mestu popolnoma zadostuje brez svoje višje izobrazbe, da ne rečem, da mu je ta celo odveč.

Na tem mestu naj opozorim na razpravo prof. Milana Divjaka v Dialogih 76, št. 1, v kateri jasno postavlja smotre izobraževanja pedagoških kadrov, ki jih je zbral s številnih posvetovanj o izobraževanju pedagoških delavcev. Družba namreč vedno jasneje postavlja zahtevo po visoki izobrazbi učiteljev.

Slehermi, ki se ukvarja z delitvijo osebnih dohodkov v prosveti, bi to moral prebrati, ker bi na problem gledal mnogo širše in bi ga lahko pravilneje reševal.

3. Posledice take delitve osebnih dohodkov:

— Za učitelja s srednjo izobrazbo (od 10 do 15 let delovnih izkušenj) izredni študij ni stimulativen. Študiral bi pet do šest let, v tem času pa se bo tudi brez študija v OD zelo približal onemu, ki ima za seboj študij na pedagoški akademiji. Pozneje pa je vedno manj stimuliran. Zato trdim, da iz naše občine nihče s srednjo izobrazbo ne bo več izredno študiral razrednega pouka.

— Vpis na pedagoške gimnazije ni zavidljivo visok. Zaradi

tako obravnavanega profila razrednega učitelja pa se bodo maturanti vpisovali na druge — po študiju enakovredne skupine. Vsi pa vemo, da potrebujemo prav razrednih učiteljev največ. Kako naj si z vedno manj kadra predstavljamo rast celodnevni šol in odpiranje novih oddelkov podaljšane bivanja! Res je, da naša občina nima veliko možnosti, da bi kmalu dosegla tako stopnjo razvoja šolstva. Toda nismo tako daleč, ne tako ločeni od splošnih kadrovskih gibanj v Sloveniji, da nas kaj takega ne bi moglo prizadeti.

— Naj opozorim še na nekaj let naprej. Leta 1980 bo v Sloveniji veliko — morda nekaj sto — učiteljev upokojenih. To so tisti, ki so po vojni zagrabili za pedagoško delo v izpraznjenih šolah in bodo takrat dosegli petintrideset let delovne dobe. K temu pristejmo še tiste iz procesa „redne fluktuacije“. Ali bomo s tako delitvijo osebnih dohodkov za razrednega učitelja do takrat pridobili dovolj mladih kadrov! Še prej sem trdila: ne. Takrat nam bo učiteljev primanjkovalo že brez tako izdelanih točkovnikov.

SKLEP:

Problem nagajevanja učiteljev na osnovnih šolah je daleč širši kot „ta ima preveč, oni premalo“. (V tem stilu je bilo pri nas največ razpravljanja.) Reševanje v to smer je bilo po razpoložljivosti na šolah edino možno. Tisti, sedaj prizadeti, so v občinskem merilu v tako neznanji manjšini, da niso imeli nikjer niti najmanjše podpore (članki v Prosvetnem delavcu, mnenje družbenega pravobranilca pri skupščini občine, mnenje predstavnikov IS, molk predstavnikov zavoda SRS za šolstvo ...)

Zato je bil sleherni poskus pojasnjevanja problema s širšega stališča v kali odbit. In rešitev: en problem je rešen, nastal pa je drugi. Ravno tega pa si ne bi smeli privoščiti. Za nekaj let vnaprej nam bo redčilo kadre za osnovno šolo, in to tiste, ki smo si jih že zdaj na vse kriplje prizadevali dobiti v naše vrste in jih bomo v prihodnje najbolj potrebovali.

Z vsakršnimi ukrepi na področju osebnih dohodkov torej zelo občutljivo posegamo daleč naprej. Zda namreč vsi ustvarjajo pogoje za bogatejši ali siromašnejše pedagoško delo v prihodnjih desetletjih. To pa naj bi bila vodilna misel vseh, ki sooblikujejo osebni dohodek v prosveti.

M. R.

ODGOVOR:

Mislimo, da ste v glavnem našli odgovor na svoja razmišljanja v današnji prilogi. Popolnoma se strinjamo in odobravamo način, kako se lotevate problema. Mislimo, da je takšno razmišljanje prispevek k razreševanju vprašanj, ki se odpirajo pri iskanju ustavnih rešitev na področju delitve.

Glede učiteljev s srednjo izobrazbo pa tole: Menimo, da ni prav, da učiteljem s srednjo izobrazbo, ki so „brez krivde krivi“, kot nam je nekdaj zagrejen napisal, in imajo ustrezno diplomu, vendarle malo popustimo v zahtevah po študiju tam nekje po dvajsetih letih dela z učenci. Kdor pride v leta okrog 40, ima družino in druge družbene obveznosti, bo poleg zelo odgovornega dela v razredu težko sistematično, večer za večerom sedel h knjigi, študiral in se učil na pamet. Mnogo bolj verjetno je, da se bo ob delu lotil strokovne literature in prevajal teorijo v prakso. Kar vsi po vrsti smo trdili, da je tako prav, učenje na pamet pa mu odpustimo. Ob delu stori tak človek mnogo več kot pokaže na kolkovju ali izpitu.

Za mlajše je to seveda drugače: še 30 in več let dela imajo pred seboj, pa jim širša teoretična osnova ne bo prav nič v napoto pri njihovem delu. In za to vendar gre, ko stopamo v reforme in nove čase. To, kar ni rešeno in kar nas vse zaposluje in skrbi, je, da se ne prestano otepamo s posledicami, namesto da bi odpravljali vzroke. V tistem, ko pravite: „Družba namreč vedno jasneje postavlja zahtevo po visoki izobrazbi učiteljev“ je najbrž začetek sprememb. Tu je treba premakniti. Gotovo je, da samo stopnja izobrazbe ne bo razrešila problema kakovosti šolskega dela, toda nekaj je gotovo: kdor več ve, lahko več da in predvsem bolje poučuje. Tako menimo, da je.

Treba bo, če govorimo o visoki izobrazbi na osnovni šoli, razmišljati, „kako in boljše“, ne pa „koliko in več“. Tu se najbrž povsem ujemamo z vašimi razmišljanji. Strinjamo pa se tudi s tem, da bi morale o problemih, ki o njih danes mnogo govorimo in pišemo, kaj več reči tudi odgovorne ustanove.

Skupna komisija sama vseh teh problemov ne more razreševati, saj je naš obseg delovanja določen z zakonom. Koliko laže bi delali, če bi se zgodilo to, kar predlagate. Za ta predlog smo vam še posebno hvaležni.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

Podaljšano bivanje

VPRASANJE:

Na šoli delam v podaljšanem bivanju. Trdijo, da je mučna obveznost 26 polnih ur. Na aktivu za podaljšano bivanje pa je bilo rečeno nasprotno, namreč da je učna obveznost 26 pedagoških ur. Na sosednjih šolah imajo to različno urejeno (nekje 26 pedagoških ur, drugje 20 pedagoških in 6 polnih ur), nikjer pa 26 polnih ur. Kdo ima prav? Zanima me tudi, ali imam pravico do dodatka zaradi nadštevilčne skupine — vpi-

sanih je namreč 35 učencev, od katerih jih hodi stalno najmanj 30. (N. M.)

ODGOVOR:

O normativih za oddelke podaljšane bivanja bi vsekakor lahko povedal svoje mnenje zavod SRS za šolstvo. Kolikor nam je znano, delajo tako: vodja oddelka podaljšane bivanja opravi z učenci tedensko 20 pedagoških ur in 6 delovnih ur za razna druga dela (počitek, kosilo, malico, prosti čas in drugo), 6 ur pa mu preostane za drugo delo v oddelku in na šoli, katere član je.

Sicer pa velja, da je treba tudi v tem primeru iskati odgovor — kakor na toliko drugih

vprašanj — v vašem samoupravnem sporazumu o delitvi dohodka in sredstev za osebne dohodke, kjer morata biti rešeni obe postavljeni vprašanji. Zakon o medsebojnih razmerjih v združenem delu daje samo načelne smernice v členu 23, ko pravi: „Delovni čas delavcev, katerih narava in organizacija dela zahtevata, da je v njihovi delovni čas vključena poleg neposrednega opravljanja dela tudi obvezna priprava za delo (npr. učitelji, profesorji itd.), obsega poleg časa neposrednega opravljanja dela tudi čas, ki je potreben za pripravo. V vzgojnoizobraževalnih organizacijah zajema delovni čas tudi izven-

učne dejavnosti v skladu s posebnimi predpisi in delovnim programom temeljne organizacije.“

Čeprav se nam zdi vaše stališče upravičeno, mora priti to stališče v vaš samoupravni sporazum, kar imate pravico predlagati vi sami in tudi vaši delovni kolegi in kolegice. Gre za razdelitev tedenskih 42 ur, ki so obvezne tudi za prosvetne delavce, med resnično učno obveznost in druge dejavnosti: tu pa med posameznimi šolami ne bi smelo biti razlik, kakršne navajate, temveč bi vsaj sosednje šole morale najti glede tega skupni jezik.

dr. LS

RADIO IN ŠOLA

Nenavadni pogovori

V oddaji Nenavadni pogovori, ki bo na radijskem programu 12. in 14. aprila, boste poslušali oddajo Tudi otroku ni vedno lahko. Oddajo na to temo smo pripravili zato, ker mnogo ljudi misli, da je obdobje otroštva čas brezskrbnosti in sreče, obdobje, v katerem ni prostora za žalost in potrto. Menijo, da imajo le odrasli skrbi in težave, zaradi katerih mora okolje v času duševnih stisk ravnati z njimi bolj strpno. Kaže, da ljudje radi pozabimo na svoja neprijetna in žalostna doživetja iz otroštva. S tem ko ta doživetja potisnemo iz zavesti, izgubimo tudi posluš za stiske otrok, s katerimi živimo. Vzrok za to, da odrasli premalo prisluhnemo njihovim težavam, je tudi naš način življenja. Ob silnem prizadevanju, da bi ustvarili sebi, predvsem pa otrokom čim boljše materialne možnosti, čim lepše življenje, mislimo, da je to edini vir sreče. Ostanje nam premalo časa in energije, predvsem pa premalo čustvene pripravljenosti, da bi prisluhnili otrokovim čustvenim dogajanjem. Prav ta neposluš za otrokove probleme in različice njegovega doživljanja vodi mnoge starše k togemu vzgojnemu ravnanju, ki ne upošteva sprememb v otrokovem razpoloženju.

Nihanja v otrokovem razpoloženju in vedenju so največkrat posledica neugodnih doži-

vetij in interakcij z okoljem, včasih pa so temu krivi biološki momenti, kot npr.: slabše zdravstveno stanje, utrujenost, obdobje hitre rasti in podobno. Tudi vremenske spremembe se zrcalijo v počutju in razpoloženju otrok. Se pravi, da imajo tudi otroci „dobre“ in „slabe“ dneve. Ob slabih dnevih so bolj občutljivi, razdražljivi, bolj eksplozivni, manj pripravljeni storiti to, kar pričakuje od njih okolje, manj razpoloženi za delo, skratka, bolj težavni. Odrasli si ob takih priložnostih laže uredijo dan, se izgovarjajo na to in ono, preložijo delo na naslednji dan ali pa preprosto „stresejo svojo sitnobo“ na koga drugega. Ponavadi je to otrok, ki je staršem podrejen in se ne sme upirati. Nasprotno pa se otrok ob takem svojem „slabem dnevu“ ne sme upirati in mora narediti vse, kar starši od njega zahtevajo. Nekateri starši razumejo otrokova nihanja, vendar v strahu, da se otrok ob takih dnevih ne bi razvadil in začel tega izkoriščati, vztrajajo načelno pri vedno enakih zahtevah.

Nasprotno pa bodo starši, ki so v odnosu do otroka razumevali in strpni; prilagodili svoje ravnanje in svoje zahteve do otroka tudi v takih bolj labilnih dnevih. Tako bodo z vzgojno prožnostjo pomagali otroku prebroditi duševne stiske.

INA PETRIC

Kukavica

6. aprila ob 9.05 I. program
7. aprila ob 14.00 II. program

V letošnjih oddajah spoznavanja narave smo posvetili posebno pozornost živalim, ki jih zajema učni načrt in jih morajo učenci spoznati. Tako so bile v prvem polletju na sporedu oddaje o veverici, mravljah, močeradu, sovi in žolni, v tem polletju pa se bodo zvrstile oddaje o kukavici — iz te oddaje, ki jo je napisala Jelka Peroci, je tudi naslednji odlomek — v maju bo na vrsti živalstvo na travniku in v juniju jež.

NINA: Na levo greva. In domov se ne vrneva prej, dokler mi ne poveš vsega o kukavici.

NAPOV.: Nina, nikar. Tale sprehod je v nevarnosti. Lahko se konča že tamle, pet hiš od tod. Ker ti vsega o kukavici sam ne bi znal povedati.

NAPOV.: Veš kaj? Lahko pa vprašava ljudi, ki jih bova srečevala.

NINA: Takole: Dober dan, kaj veste o kukavici?

NAPOV.: Velja? (SMEH... KORAKI...)

(GLASBA...)

NINA: Tamle nekdo prihaja. Ga bova ustavila in vprašala?

NAPOV.: Seveda.

NINA: Vprašaj ti.

NAPOV.: Prav. Naslednja si ti na vrsti.

Dober dan.

JANA: Dober dan.

NAPOV.: Pogovarjala sva se o kukavici. Pa ne veva vsega. Nama lahko vi poveste kaj o njej?

JANA: O kukavici? Ja, pomlad je. In kukavice so se vrnile iz Afrike, kjer so preživele zimo. Samčki kličejo svojo kukavico. In kukavica jim odgovarja. Ne le enemu, dvem, štirim in leta od grma do grma. Samčki jo skušajo dohiteti. Kukavica ima rada tiste spretne,

hitre. Izbrala bo tistega, ki jo bo prvi dohitel. Ja, ptice si spletajo gnezda v tem času. Kukavica si ga pa ne bo. Svoja jajčka bo položila v tuja gnezda.

NINA: Koliko jajčk?

JANA: Okrog dvajset jih znese na leto. Vsakih nekaj dni išče tuja gnezda in vanje podtakne po eno jajce.

NINA: Tako veliko jajc ena sama kukavica zleže v enem letu?

JANA: Ja, ampak takole pri-
našanje jajc v tuja gnezda je tvegano zadeva. Marsikakšno jajce se razbije, če ga ne nosi v kljuno. In če ptice spoznajo njeno prevaro, zvrnejo tuje kukavičje jajce čez rob svojega gnezda. Tako, vidiš. Da varno zraste nekaj kukavic na leto zvali v enem letu toliko jajčk.

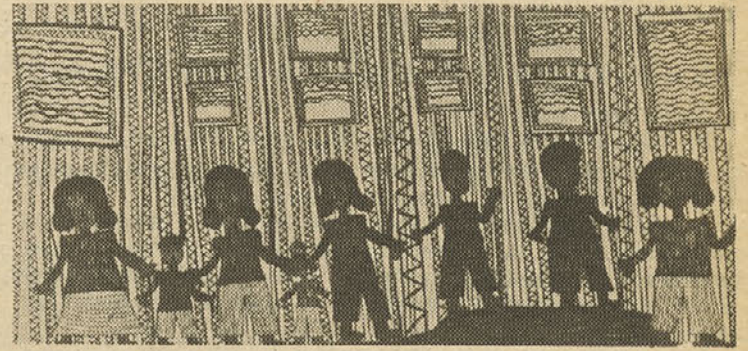
NINA: Pa ptice dostikrat opazijo tuje jajce v svojem gnezdu? Kako ji sploh dovolijo priti v gnezdo?

JANA: Oprosti, ne morem ti več pripovedovati. Domov moram. Na svidenje!

NINA in NAPOV.: Na svidenje in hvala!

NINA: Ali ptice pustijo kukavico v svoje gnezdo?

NAPOV.: O, saj kukavice storijo to na skrivaj. Opazujejo

Sošolke, Mulej Marta, 10 let, osn. šola Stanko Mlakar Senčur. Delo je s VII. razstave Likovni svet otrok v Šoštanju. Razstavlja 69 šol, ki so skupno poslale nad 1800 risb. Za razstavo jih je izbranih 135.

gnezdo, v katerem bodo pustile svoje jajce in ga prepustile vzreji tuje ptice. In ko v gnezdu nikogar ni, zvrne eno izmed tujih jajc čez rob in leže svoje jajce na prazno mesto.

NINA: Pa ptica ne spozna njenega jajčka med svojimi?

NAPOV.: Ne, ker je kukavičje jajce zelo podobno jajcem ptic, v katerih gnezda jih odlagajo.

NINA: Zakaj?

NAPOV.: Zakaj? Tega pa ne vem.

(GLASBA...)

NINA: Misliš, da bo fant, ki nam prihaja nasproti, vedel kaj o kukavici?

NAPOV.: Ne vem. Vprašaj ga.

NINA: Dober dan. Nekaj bi te rada vprašala.

STUDENT: Kaj pa?

NINA: Nekaj o kukavici. Zakaj so kukavičja jajca podobna jajcem ptic, v katerih gnezda jih podtika?

STUDENT: Veš, to je pa tako. Kukavice iščejo gnezda ptic, ki so že njim samim bile krušne matere. Te ptice so

lahko taščice, srakoperji, pi-nože, stržki. Če je bila vzgojena v gnezdu taščice, bo zdaj iskala za svoje jajce gnezdo taščice. In njeno jajce je čisto podobno jajcem v gnezdu taščice.

NINA: In če bi si premislila in odložila svoje jajce v gnezdo srakoperja, bi bilo potem jajce podobno srakoperjevemu?

STUDENT: Ne, če jo je vzredila taščica, potem bi se njeno jajce razlikovalo od srakoperjevih. Nekateri pravijo, da ima verjetno enaka hrana vpliv na barvo in obliko jajc. Drugi pa pravijo, da so se v dolgem obdobju postopoma razvijale ne-kakšne rase kukavic. To so kukavice, ki so si čisto podobne, ločijo se samo po tem, v katera gnezda odlagajo svoja jajca in ločijo se po njihovi obliki in barvi.

NINA: Kdo jim pa pove, v katera gnezda naj iščejo?

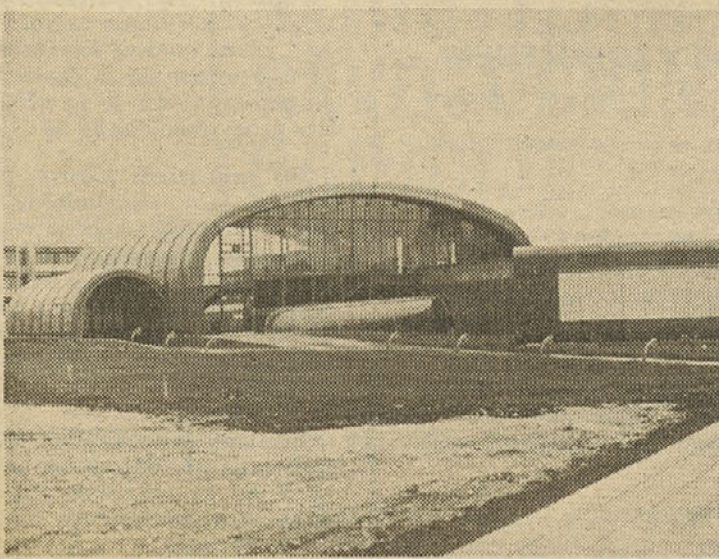
STUDENT: To jim je dano že ob rojstvu. To je nagon, ki so ga podedovale.

Tamle sem pa doma. Lepo se imejta. In držita fige, v ponedeljek imam izpit.

ARMADA SMO VSI

Vsem odprta vrata

Pretekli teden so obiskali vojaško gimnazijo „Franc Rozman-Stane“ v Ljubljani predsednik CK ZKS Franc Popit, sekretar IK CK ZKS Franc Šetinc in član izvršnega komiteja Alojz Briški v spremstvu komandanta ljubljanske armijske oblasti generalpolkovnika Franca Tavčarja-Roka. Ogledali so si prostore dijaškega doma in gimnazije — med temi so posebno zanimive sodobne kabinetne učilnice — in se s predstavniki vojaške šole in dijaške šolske skupnosti pogovarjali o delu in življenju na tej šoli.

Del stavbe vojaške gimnazije „Franc Rozman-Stane“ v Ljubljani (Foto: Ivan Sučur)

Za pogovor o vojaški gimnaziji v Ljubljani smo prosili ravnatelja te šole STANKA JELEČINA.

— Zakaj vojaška gimnazija v Ljubljani?

„Jugoslovanska ljudska armada je vojska vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti in s tem seveda tudi slovenskega naroda. Slovenci sestavljajo več kot osem odstotkov prebivalstva Jugoslavije, ugotavljamo pa, da jih je v starešinskem kadru JLA precej manj. Premalo. O tem je razpravljal že centralni komitej ZKS in sprejel stališča, temu problemu pa posvečajo sedaj precejšnjo pozornost tudi kadrovske komisije pri občinskih skupščinah.

Zakaj gimnazija? Učenci, ki končujejo osnovno šolo, se še niso povsem odločili za poklic ali ustrezno šolo. Usmerjenost za poklic ali študij se dokončno izoblikuje največkrat šele v srednji šoli.

Ker je torej gimnazija ustreznna srednja šola, iz katere je mogoče njene dijake usmeriti v študij na višjih in visokih vojaških šolah, smo se odločili, da povabimo fante, ki jih zanima vojaški poklic, v našo gimnazijo. To je gimnazija, ki ima vse splošne izobraževalne predmete in ustrezno vzgojno usmerjenost.

— Kam gredo tisti, ki končajo vojaško gimnazijo?

„Diplomanti naše gimnazije se vpisejo v akademijo kopenske vojske JLA v Beogradu. Naziv kopenska vojska bi morda lahko koga prestrašil, češ da pridejo iz nje sami „pešaki“, zato naj povem tudi to, da imajo slušatelji te visoke vojaške šole dve leti skupen program, v tretjem letniku pa se odločijo za določeno specialnost, npr. pehoto, tankovske enote, topništvo, vezo, ABK, intendantsko službo, itn. Po štirih letih študija postanejo častniki JLA.“

— Februarja je bil razpis za sprejem v I. letnik vaše gimnazije. Kakšen je odziv?

„Zadovoljiv. Po sedanjih podatkih bodo bolje zastopana tudi območja Dolenjske, Suha krajina in Bela krajina, od koder smo imeli do sedaj manj učencev. K nam prihajajo fantje iz vasi in mest.“

— Opišite, prosim, lastnosti maturanta vaše gimnazije.

„Maturant naše gimnazije je dobro splošno izobražen in vzgojen visoko moralno-politično, v socialističnem in samoupravnem duhu.“

— Kakšne so delovne in življenjske razmere učencev, ki se šolajo pri vas?

S smučarskega tečaja na Pokljuki

„Izjemne. Naši učenci so popolnoma preskrbljeni z vsem v dijaškem domu in v gimnaziji. Delajo v učnih prostorih in z učili, ki zagotavljajo najboljši učni in delovni uspeh. V učilnicah je le po 20 dijakov, ki jim je na voljo popoln in odličen predavateljski in vzgojiteljski zbor.“

— Kaj pa prosta, zunajšolska dejavnost?

„Po obveznih učnih urah v popoldanskem času, se razdelijo v skupine: imamo več kot 15 prostovoljnih dejavnosti. Naštem naj jih le nekaj: pevski zbor, dramsko in literarno skupino, foto-krožek, plesne vaje s plesom ob četrtkih, športne dejavnosti. Učenci sodelujejo v strelski družini v Stožicah, v judo klubu itn. Veseli smo, da je naša mladinska organizacija navezala stike z osnovno organizacijo ZSMS v domu medicinskih sester in da smo se lahko že udeležili njihovih skupnih nastopov (pevski zbor, recitacijska skupina) na pode-

litvi Kajuhovih nagrad, v domu JLA v Ljubljani, ob srečanju udeležencev pohodov AVNOJ itn. Naši učenci so imeli februarja na Pokljuki tudi desetdnevni začetni in nadaljevalni smučarski tečaj. Izredno delaven je marksistični krožek. Njegova dejavnost se zrcali tudi v številu učencev naše gimnazije — članov ZKJ.“

Pozvonil je telefon in vodja ekskurzije osnovnošolcev iz Ajdovščine je vprašal, če lahko obišče s svojimi učenci vojaško gimnazijo „Franc Rozman-Stane“. Odgovor je bil pritrdilen.

— Imate veliko obiskov?

„Precej. Vsakogar bomo z veseljem sprejeli, predvsem pa želimo, da bi čim več naših učiteljev videlo, v kakšnih razmerah delajo njihovi kolegi in naši učenci. Pogovarjamo se tudi z nekaterimi oddelki fakultete za naravoslovje in tehnologijo univerze v Ljubljani za sodelovanje pri pouku na naši gimnaziji.“

STANE JESENOVEC

Zveza bralnih značk Slovenije

Odbor Zveze bralnih značk Slovenije je v soglasju z republikim odborom za proslave ob 100-letnici CANKARJEVEGA ROJSTVA na seji dne 25. februarja 1976 sklenil, da v spomin velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja razglasi posebno tekmovanje bralcev za

CANKARJEVO BRALNO ZNAČKO,
ki bi se ga udeležili mladi bralci osnovnih in srednjih šol v Sloveniji.

Pogoji tekmovanja:

Za tekmovanje se lahko prostovoljno priklasi vsak mladi bralec na osnovni (od 5. razreda dalje) in srednji šoli ne glede na to, če je ali ni pred tem že osvojil kakšno drugo bralno značko.

V šoli ali knjižnici objavimo seznam del Ivana Cankarja, ki so primerna za bralce na osnovnih ali srednjih šolah. Iz tega seznama prijavljenec za tekmovanje svobodno izbere po tri (osnovnošolci) ali štiri dela (srednješolci), vendar ne dela, ki ga je že prebral za obvezno berivo.

Potem ko je prijavljenec dela prebral, se prijavi za pogovor z mentorjem.

Tekmovanje za CANKARJEVO BRALNO ZNAČKO traja vse do konca leta 1976. Cankarjeve bralne značke bomo svečano podelili na proslavah, ki jih bomo letos priredili v Cankarjev spomin.

Cankarjeve bralne značke lahko naročijo šole ali odbori za Cankarjevo proslavo ali izobraževalne ali kulturne skupnosti (za vse šole v občini) pri izdelovalcu značk: Silvo Cankar, kovinsko pasterstvo, LJUBLJANA, Na gaju 41, telefon 51-802.

Prilagamo seznam del, ki ga je potrdil odbor Zveze bralnih značk, in vam želimo kar največ uspehov pri tej plemeniti kulturni akciji.

Predsednik:
LEOPOLD SUHODOLČAN

Tekmovanje za Cankarjevo bralno značko

Seznam del:

Za učence osnovnih šol:

I. Cankar: PEHAR SUHIH HRUŠK, založba Mladinska knjiga, zbirka Čebelica

I. Cankar: MOJE ŽIVLJENJE, založba Mladinska knjiga, zbirka Moja knjižnica

I. Cankar: TUJE ŽIVLJENJE, Moja knjižnica

I. Cankar: HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA, Moja knjižnica

I. Cankar: IVAN CANKAR V SLIKI IN BESEDI, založba Mladinska knjiga, izide maja 1976

I. Cankar: NA KLANCU, založba Mladinska knjiga, zbirka Kondor

I. Cankar: MARTIN KAČUR, založba Obzorja, izide v aprilu

Za učence srednjih šol:

Dela iz zbirke Kondor, založba Mladinska knjiga:

I. Cankar: KRIŽ NA GORI
NA KLANCU
ČRTICE
ŠTIRI DRAME
BELA KRIZANTEMA
MARTIN KAČUR
HLAPEC JERNEJ IN NJEGOVA PRAVICA
HIŠA MARIJE POMOČNICE
BESEDA IVANA CANKARJA, založba Mladinska knjiga

A. Slodnjak: TUJEC (roman o Ivanu Cankarju), izide v aprilu pri založbi Mladinska knjiga

I. Cankar: PESMI — PODOBE IZ SANJ, Cankarjeva založba

6. številka revije VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Uvodnik pod naslovom *Osip v osnovni šoli* je tokrat napisala Jelica Mesesnelova, pedagoška svetovalka zavoda SRS za šolstvo. Avtorica govori o osipu do leta 1970, nato pa po letu 1970. Posebej razčlenjuje, kaj vse je vplivalo na to, da se je osip zmanjšal (razvoj podaljšane bivanja, razvoj vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ustanovitve posebnih osnovnih šol in razvoj šolskega svetovnega dela). Iz tabelarnega gradiva je moč razbrati tudi povezanost med razvitostjo občin in višino osipa, povezanost med strokovno zasedbo predmetnega pouka in osipom ter povezanost med razširjenostjo podaljšane bivanja in osipom v osnovni šoli. Ob koncu so v sintetizirani obliki prikazani problemi, ki se v tej zvezi pojavljajo. Avtorica poudarja, da je osip naš skupen družbeni problem, saj ni odvisen samo od pedagoških in drugih delavcev, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem. Je širši problem, zato ga je treba tudi bolj celostno obravnavati.

Za premagovanje naivnosti v pedagogiki je prevod prispevka Laszlo Zrinszkyja, visokošolskega profesorja in vodje katedre na državnem pedagoškem inštitutu v Budimpešti. Avtor razčlenjuje nekatere aktualne vsebine, ki jih sodobna socialistična pedagoška misel raziskuje in rešuje.

V prispevku *Naši starši in celodnevna šola* razčlenjuje Hedvika Lešnikova anketo, ki so jo med starši izvedli na osnovni šoli Dobrova pri Ljubljani. Analiza ankete je zanimiva, saj pove, da se večina staršev te šole strinja z uvedbo celodnevne šole. Prvi rezultati uspešnega dela so se že pokazali.

Učitelji geografskega pouka bodo veseli prispevka Mavricija Zgonika, ki obravnava kvaliteto motivacije temeljnih didaktičnih zahtev v geografski učni praksi.

Revija prinaša tudi zelo zanimive, dragocene in aktualne prispevke s posvetovanja, organiziranega na pobudo slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu, ki je bilo ob koncu septembra preteklega leta o aktualnih vprašanjih slovenskega šolstva v Italiji, na Koroškem in Porabju. Še posebej opozarjamo na tele prispevke: Karla Šiškovca *Pravna ureditev slovenske šole v Italiji*, Pavla Petričiča *Smernice za slovensko izobraževanje v Beneški Sloveniji ter Avgustina Malleja Pregled o razvoju in problematiki slovenskega osnovnega oziroma dvojezičnega obveznega šolstva na Koroškem*.

DRAGO NOVAK

Vrednost prostovoljnosti, zagnanosti

Na Slovenskem imamo kulturno akcijo, ki je vznikla spontano, prostovoljno in se je ohranila vse do danes, do letošnjega leta, ko praznuje svojo petnajstletnico: TEKMOVANJE ZA BRALNE ZNAČKE!

Ne bom našteval, da so to kulturne akcije spremljale tudi številne druge kulturne manifestacije, ker želim tokrat predvsem opozoriti na nevarnost, pred katero moramo to edinstveno akcijo še pravočasno zavarujevati.

Ideja o bralnih značkah se je porodila predvsem zaradi dveh stvari: mlade bralce želimo na privlačen, sodoben način pritegniti k dobri knjigi in tako brez administrativnih prepovedi zaustaviti pohod slabe literature; in potem želimo z bralnimi značkami spremeniti, posodobiti tudi tako imenovano obvezno branje, ki si dolgo ni in ni poiskalo boljših, bolj sodobnih oblik dela s knjigo. Treba je zapisati, da so bralne značke svoje poslanstvo glede tega dokaj uspešno opravile.

Temeljna privlačnost bralnih značk pa je še zmerom: **prostovoljna udeležba mladega bralca!** Večina mentorjev to pravilo tudi dosledno upošteva. Mentor naj mladega bralca z velikim poslušom spodbuja za udeležbo v akciji, nikakor pa bralnih značk ne sme spremeniti v novo obvezno branje. Če bomo mladi bralci začutili, da jim udeležbo

v tej kulturni akciji vsiljujemo, bomo s tem razglasili tudi začetek konca ene najbolj plemenitih kulturnih akcij. Žal je bilo že nekaj primerov, ko so po šolsko, kar brez pogovora z mladimi odločali, da bodo tekmovali vsi v razredu, da bodo morali prebrati te in te knjige (po pravilih pa mora biti seznam del zelo širok, da mladi udeleženeb lahko izbira knjige, ki jih bo bral!), pa tudi podelitve niso več tako svečane kot so bile v začetku.

Mentorji po šolah so že utrjeni od številnih akcij, ki jih morajo v šolskem letu spraviti pod streho. Moramo se zamisliti nad utrjenostjo in naveličanostjo (rutinerstvom), ki že spremlja učiteljevo delo. Na novo bi se bilo treba pogovoriti o proslavah, prireditvah, akcijah, ki so pomemben del življenja in dela na šolah. Na novo bomo morali ovrednotiti delo mentorjev, dejavnosti na šolah, narediti primerno selekcijo, nato pa dati vso podporo tistim akcijam, ki so zares pomembne za rast in oblikovanje našega mladega človeka.

LEOPOLD SUHODOLČAN

Drobni varuhi narave

Žuželke so pogosto prav majhna bitja, ki se uveljavljajo s svojo izredno številnostjo. V nedotaknjeni naravi uspešno vzdržujejo ravnotežje, ne dopuste, da bi se katera od živalskih in tudi rastlinskih vrst preveč namnožila ter ogrozila druge.

Človek pa s svojimi posegi v naravo pogosto ruši ravnotežje v njej, čeprav večkrat nevede. Neredka posledica takega ravnanja je eksplozija posamezne vrste organizmov, ki postanejo zato škodljiva. Pri zatiranju škodljivcev so nam lahko spet žuželke najboljši pomagači. Ena sama ličinka pikapolonice na primer pospravi v dobrih treh tednih, kolikor časa traja njen razvoj okoli tri tisoč kaparjevih ličink. Tako biološko zatiranje škodljivcev ima še drugo, pozitivno plat. Kadar ga bomo zares

intenzivno uporabljali, bomo lahko uporabo škodljivih kemičnih sredstev, ki zastrupljajo nas in mnoge koristne živali, omejili na minimum.

Razstava *Gospodarski pomen žuželk* v prirodoslovnem muzeju Slovenije naj bi opozorila gimnazijce in učence, ki končujejo osnovno šolo in so že kolikor toliko seznanjeni z ekologijo, na odnose med organizmi v naravi in na posledice porušene naravnega ravnotežja. Ob eksponatih in slikah je mogoče spoznati prehranjevalne verige, v katere so vključene žuželke kot rastlinojedci, opraševalci, kot zajedalci, plenilci in čistilci narave.

Obisk razstave bo v prid učencem petega razreda osnovne šole, ko se uče o pomenu žuželk pri opraševanju rastlin. Spoznali bodo tudi veliko rastlinskih škodljivcev, ki napadajo korenine, liste in plodove kulturnih rastlin. Videli bodo naše glavne gozdne škodljivce in spoznali posledice njihovega zajejanja na drevju.

Poglavje o najbolj znanih žuželkah, ki je v učnem načrtu za šest razred osnovne šole, je na razstavi povsem zajeto, čeprav z drugačnega vidika, ki pa učencem na tej stopnji ne bo tuj.

Ob strokovnem vodstvu, za katerega je v prirodoslovnem muzeju poskrbljeno, pa je mogoče temo, ki jo razstava obravnava, vključiti v redno šolsko delo. Zaradi obiska muzeja torej pouk ne bo trpel, učenci pa bodo obogatili za marsikatero spoznanje.

Razstava je podaljšana do srede maja in je odprta vsak dan od 9. do 13. ure, razen ponedeljka, v sredo in petek pa še od 16. do 19. ure.

MARIJA GOSAR

Šole in ustanove,
poravnajte
naročnino!

ČZP Delavska enotnost, založništvo, Ljubljana, Dalmatinova 4

V naši zbirki

KNJIŽNICA SINDIKATI

sta pravkar izšli brošuri št. 8:

LJUDSKA OBRAMBA IN DRUŽBENA SAMOZAŠČITA — TEMELJNA NALOGA SINDIKATOV

cena 30. — dinarjev

in brošura št. 9:

dr. Bogdan Kavčič:

SAMOUPRAVLJANJE V ZDRUŽENEM DELU

cena 45. — dinarjev

Na obe brošuri posebej opozarjamo vse prosvetne delavce, saj sta nepogrešljiv priročnik za vse člane sindikata.

Delo dr. Bogdana Kavčiča pa je zlasti uporabno za učitelje, študente in dijake pri obravnavi predmeta samoupravljanje, družbenoekonomski in politični sistem in tudi zgodovine v širšem pomenu, saj vsebuje:

— nastanek in razvoj samoupravne misli in prakse v svetu in pri nas

— vzroke za uvedbo samoupravljanja v Jugoslaviji

— družbenoekonomske, socialne in politične temelje samoupravljanja kot odnosa

— oblike samoupravljanja in drugo.

Knjižico naročajte pri: ČZP Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4/II.

CENTROTURIST

LJUBLJANA

Turistična agencija CENTROTURIST — poslovalnica Ljubljana, organizira v letu 1976 več zelo primernih krajših in daljših izletov, maturantskih izletov, združenih z oddihom, ter sedem ali štirinajstdnevni oddih.

A. Izleti, primerni za nižješolsko mladino, srednješolce in študente:

1. Tridnevni izlet z avtobusom v Istro z ogledi Lipice, Poreča, Rovinja, Pule in Motovuna.
2. Tridnevni izlet z avtobusom v Zadar in na otoke Ugljan s piknikom na enem od Kornatskih otokov in z ogledi Zadra in Plitvičkega narodnega parka.
3. Sedemdnevni izlet »Po poteh revolucije« z ogledi naših najbolj znanih krajev iz NOB.
4. Enodnevni izleti z avtobusi po Sloveniji.

B. Izleti, primerni za maturante, študente in profesorske kolektive:

1. Dvodnevni izlet v Djerdap z avionom in hidrogliserjem (ogledi Beograda, soteske Djerdap in hidroelektrarne)
2. Tridnevni izlet v Djerdap z letalom in hidrogliserjem (ogledi Beograda, soteske Djerdap in hidroelektrarne)
3. Tridnevni ali petdnevni izlet v Ohrid z letalom
4. Dvodnevni izlet v Split z letalom (ogledi Splita, Trogira in Narodnega parka ob Krki)
5. Šestdnevni izlet v Dubrovnik in Črno goro z letalom in avtobusom (ogledi Dubrovnika, Kotora, Cetinja in letovišča ob črnogorski obali vse do Ulcinja)

Poleg izletov po domovini organiziramo po naročilu tudi najrazličnejše izlete v tujino.

Maturantom ali skupinam prosvetnih delavcev zagotovimo tudi večdnevno bivanje v hotelih ali pri- vatnih sobah na otokih Hvar (letovišči Jelsa in Vrboska), Ugljan (letovišče Kali), Pag (letovišče Novalja).

Program izletov in vse podrobne informacije dobite v naši poslovalnici CENTROTURIST, Miklošičeva 38, Ljubljana ali po telefonu (061) 316-975 ali 316-857.

61001 LJUBLJANA, TITOVA 77

Zaradi povečanega obsega poslovanja zaposlimo diplomante visokih, višjih in srednjih šol za tale delovna pmdročja:

1. Komercialna dejavnost

- notranjetrgovinsko poslovanje
- zunanjetrgovinsko poslovanje

2. Finančno in računsko poslovanje

3. Maloprodaja

4. Raziskava tržišča

5. Področje splošnih, kadrovskih in socialnih zadev

Za navedena področja dela vabimo k sodelovanju:

- diplomirane ekonomiste in ekonomiste
- diplomirane pravnike
- diplomirane inženirje kemijske tehnologije
- diplomirane biologe
- diplomante višje šole za socialne delavce
- diplomante srednje ekonomske šole

Pripravnikom bodo po končani pripraviški dobi na voljo ustrezna delovna mesta.

Vse, ki jih zanima delo v razgibani trgovinski dejavnosti, vabimo, da se zglase v kadrovske službi delovne organizacije, kjer bodo prejeli želene podatke o pogojih dela.

- PROSVETNI DELAVCI,
- kmalu bo izšla knjiga

PATRIOTIZAM I REVOLUCIONARNE TRADICIJE

Knjiga je ZBORNIK GRADIVA (40 referatov, razprave in sklepi) s posvetovanja: VZGOJA DOMOLJUBJA IN OHRANJANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ NA VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEM PODROČJU, ki je bilo v Beogradu od 11. do 13. decembra leta 1975. Na približno 500 straneh velikega B-5 formata so objavljene analize, ocene in drugo gradivo, ki je izredno pomembno; zato bodo lahko prosvetni in kulturni delavci uporabljali to knjigo kot priročnik pri svojem delu. KNJIGO TISKAMO V GLAVNEM ZA PREDNAROČNIKE, KI SO ŽE PLAČALI UGODNO CENO VNAPREJ — 150 DINARJEV ZA IZVOD; TA CENA VELJA DO LETOŠNJEGA 15. APRILA.

Naročnino pošljite čimprej na naslov: UDRUŽENJE PUBLICISTA — BEOGRAD, Nušičeva 3/1, žiro račun: 60806-678-21426, telefon 336-755.

PARTIZANSKA KNJIGA, LJUBLJANA, Trg osvoboditve 13

izdaja poleg že uveljavljenih knjižnic NOV in POS ter OF in mladinskih zbirk Lastovke in Matjaževa knjižnica, ki sodijo na polico sleherne šolske knjižnice in pedagoškega delavca, tudi znanstvene in strokovne knjige, namenjene učiteljem in profesorjem kot bogato dopolnilno gradivo pri pouku:

Zbirka POGLEDI:

dr. Boris Paternu: Pogledi na slovensko književnost I/II	220.—
dr. Nace Šumi: Pogledi na slovensko umetnost	200.—
Pogledi na etnologijo	v tisku
Pogledi na spomeniško varstvo	v tisku
Stane Bernik: Pogledi na oblikovanje	v tisku

Izven zbirk:

A. V. Isačenko: Slovenski verz	75.—
dr. Anton Ocvirk: Teorija primerjalne literarne zgodovine	125.—
dr. Anton Kržišnik: Uvod v zgodovino socialne politike	120.—
dr. Mirko Jurak: Dileme parabolične umetnosti	156.—
Ciril Cvetko: Pesem v slovenski partizanski glasbi	20.—

NAROČILNICA

Ime in priimek

Natančen naslov

Nepreklicno naročam naslednje knjige, ki jih bom plačal po povzetju:

.....

.....

.....

Podpis:

Iz zgodovine

Dolga pot

9. marca pred 80 leti je izšel odlok, ki je pomenil spet majhen napredek v ženskem šolstvu takratne avstroogrske monarhije. Ženskam je bilo namreč dovoljeno opravljati maturitetni izpit na gimnazijah. Zanj so morale izpolnjevati tele pogoje: morale so biti starejše kot 18 let ter imeti potrebno izobrazbo, ki so si jo lahko pridobile le privatno. Gimnazije so lahko obiskovale le privatno, to se pravi, bile so vpisane v določeni razred, morale pa so študirati doma in priti ob koncu vsakega semestra k izpitu. Vsako maturo na gimnaziji je moral dovoliti deželni šolski svet dežele, v kateri je bila tista gimnazija. Sprva so ženske lahko opravljale maturitetne izpite samo na eni gimnaziji v vsaki deželi, kasneje pa tudi na drugih. Maturitetno spricevalo za ženske ni bilo tako kot za moške, kajti v njem je morala biti izpuščena klavzula o pridobljeni zrelosti za vpis na univerzo. Ženske so namreč šele naslednje leto, to je leta 1897 dobile pravico do vpisa na filozofsko fakulteto, na medicino in farmacijo pa so se lahko vpisale šele leta 1900. Že leta 1878 so ženske lahko opravljale na gimnaziji nekaj sklepni izpit, ki pa ni bil maturiteten. Od dovoljenja, da se je tak običajni izpit izpremenil v maturitetnega, je preteklo kar 18 let. To dokazuje, kako počasi so si ženske pridobivale pravice v šolstvu.

GIMNAZIJA POLJANE LJUBLJANA
Strossmayerjeva 1

razpisuje naslednja delovna mesta:

1. pomočnika direktorja
pogoj za sprejem: visoka izobrazba, najmanj petletna vzgojno izobraževalna praksa, opravljen strokovni izpit iz prosv. znan. stroke, moralna in politična neoporečnost.
2. laboranta fizike: srednja izobrazba ustrezne stroke, usposobljenost za samostojno vodenje vaj in urejanje zbirke fizikalnih učnih pripomočkov.
3. snažilke — končana osnovna šola in pripravljenost delati v dveh izmenah.

Kandidati naj pošljejo prošnje na naslov: Gimnazija Poljane — odboru za medsebojna razmerja delavcev v združenem delu, Ljubljana, Strossmayerjeva ulica 1. Odbor bo prošnje sprejemal 15 dni po objavi razpisa.

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Natorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643 Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

CIMOS

LJUBLJANA, DALMATINOVA 4

DYANE 6

TRIE AVTOMOBILI V ENEM — LIMUZINA, KOMBI IN KABRIOLET

Motor: 602 ccm

Moč: 32 KM/DIN

Maksimalna hitrost: 120 km/h

NEZGODNO ZAVAROVANJE MLADINE

Pri delu in v prostem času, pri športu, potovanju in igri, skratka, povsod, je posebno mladina vsak dan izpostavljena novim nevarnostim. Upravičeno lahko trdimo, da predstavlja vsak korak novo nevarnost. Rezultat teh nevarnosti pa so številne nesreče, o katerih vsak dan beremo v časopisih — marsikdo je bil že sam kdaj priča takemu dogodku. Nesreče so tako pogoste, vzroki za njihov nastanek pa tako raznovrstni, da se mnogokrat vprašamo, kje smo sploh še varni. Čeprav se komu pri zelo nevarnem opravilu ne zgodi nič, je za drugega že malenkostna neprevidnost usodna.

S skrajno previdnostjo, zbranostjo in pazljivostjo, z upoštevanjem prometnih in drugih varnostnih predpisov bi se bilo mogoče nekaterim nesrečam izogniti — toda to ugotovimo, žal, največkrat šele potem, ko se je nesreča že zgodila. Koliko pa je takih nesreč, ki niso odvisne od našega ravnanja in ki nastanejo zaradi nesrečnih naključij, tujih krivde itd.?

Nezgoda že od nekdaj predstavlja nepremagljivo silo; ni je mogoče preprečiti. Pred negotovostjo, ki smo ji izpostavljeni, se lahko posredno zaščitimo le z zavarovanjem. Res je, da tudi zavarovanje ne more nesreč preprečiti, zagotovo pa precej ublaži njihove posledice.

Nezgode so vedno povezane z izrednimi stroški, ki nastanejo zaradi dolgotrajnega zdravljenja, nesposobnosti za delo ali pouk. Denarja pa niti zdrav človek nima nikdar na pretek, tem bolj pa ga potrebujemo, kadar se zgodi nesreča. Če je ponesrečen nezgodno zavarovan, izplača zavarovalnica denar tedaj, ko sta ponesrečenec ali njegova družina pomoči najbolj potrebna.

Današnje zavarovalstvo zavaruje vse vrste nezgod. Namen vsakega od teh nezgodnih zavarovanj je zaščititi zavarovanca ob določenem času ali dogodku, mu pomagati v nesreči.

Zavarovanju mladine — učencem, dijakom in študentom — je zavarovalnica posvetila posebno skrb, zato ima to zavarovanje na področju naše republike že dolgoletno tradicijo. Le malokatero zavarovanje je doseglo takšen razmah in si pridobilo toliko popularnosti. Danes ni šole v Sloveniji, ki ne bi imela tovrstnega zavarovanja in tudi ne take, v kateri učenci ne bi bili že deležni koristi tega zavarovanja. Iz tega zavarovanja je že bilo izplačanih več milijonov dinarjev zavarovalnin.

To zavarovanje je množično zaradi izredno nizke premije, širokega obsega jamstva, ki zajema praktično vse nezgodne dogodke in hitrega izplačevanja zavarovalnin. Prav zaradi izjemno nizke premije je to zavarovanje vsakomur dostopno, tudi učencem iz številčnejših družin. Zavarovalnica pri tem zavarovanju ne pričakuje presežkov in jih tudi nima. Želi le, da bi že mladina spoznala namen in pomen nezgodnega zavarovanja. Gre predvsem za zaščito mladine in staršev in za vzgojo mladine, ki naj spozna nevarnosti, se jih varuje in išče pomoči proti posledicam v nezgodnem zavarovanju.

Ob začetku šolskega leta zavarovalnica vedno obvesti šole, mladino in starše o ugodnostih tega zavarovanja, o zavarovalnih vsotah, na katere se lahko zavaruje, in kakšno premijo je treba plačati za vse leto.

Ker doseže zavarovanje svoj namen le, če je sklenjeno na primerne zavarovalne vsote, in ker je razlika v premiji res minimalna, ni prav, da ob tem izdatku varčujemo. Zato se tudi vse več staršev, učencev in študentov odloča za najvišje možno zavarovanje.